

Rom

Nga Girigiringa ala Pol Fana Siosi Lo'oo 'i Rom

Alata la Pol ngaia 'e giria nga buka lo'oo, ngaia 'e 'ame nigī 'ua 'i Rom. Tafe'ua ngaia 'e siria ta'a na gila tagoto'o 'agila su'aai na ngaia 'e siria lekanga mai te'aga. (1:9-15)

Nga 'ola taringa'i na la Pol 'e fata suria ne'e 'ilo'oo: God 'e fa'amoori 'adauru maka fa'aodoa dauru 'i maana suria tagoto'onga adauru ana. La Pol ngaia 'e iiria na ta'a te'efou, nga ta'a 'i Jiu ma nga ta'a na gila 'ame Jiu, gila te'efou gila to'oru olofana tegelangaa na rianga. Ngai lo'oo, dauru goru 'ame to'omia fana fa'aodo ladauru taladauru. Tafe'ua ma Anoe 'ola Abu ne'e kwatea mooringa fooru fadauru maka booni 'adauru fana lekanga suria falafala ala Kraes.

'Ubulana buka lo'oo, la Pol 'e faate'enia kwaimaanga aana fana ta'a 'i Jiu. Ngaia 'e iiria gwa'a ta'a 'e aula 'i Jiu gila ma'asini te'enia la Jisas, God ngaia 'e to'o na fadafadanga 'ua fana ta'a 'i Jiu, ma ngaia te'e orite'eniga fana ngaia 'i talana. Nga 'ola lo'oo te'e kwatea nanamanga fana ta'a te'efou na fanua lo'oo 'i wado.

Ni 'ola taringa'i 'ubulana buka lo'oo:

La Pol na nga Wane ni Kwairiinga (1:1-17)

Ta'a lo'oo te'efou na'a gila bu'ota'i 'e ria (1:18—3:20)

God 'e fa'aodoa ta'a suria nga tagoto'onga aaga ala Jisas (3:21—4:25)

Mooringa fooru suria tegelangaa na nga Anoe
 'ola Abu (5:1—8:39)
 God 'e firia ta'a 'i Jiu, tafe'ua ma gila ma'asiri
 mola ala Jisas (9:1—11:36)
 Nga to'orunga ne'e fa'abaole'a God (12:1—15:13)
 La Pol ngaia 'e siria 'ani leka fani Rom (15:14—
 16:27)

¹ Nga girigiringa fa'asia la Pol, nga wane ni taunga'inga ala Jisas Kraes. Nau nga Wane ni Kwairiinga tofuna God 'e firi nau, ma ka alenau fana kwairiinga 'ania Kwairiinga Le'a lo'oo ana.

² Nga Kwairiinga Le'a lo'oo, God 'e fataarunga'i 'ania 'e aburu no'o mai 'i na'o te'ana nga profet, ma gila ka giri no'o mai suria 'ubulana Girigiringa Abu. ³ Ma nga Kwairiinga Le'a lo'oori suria nga Wela aana, nga Alafa adauru la Jisas Kraes. Ngaia 'e lau fana labe'e wane, ma ka futa mai orioritana la Defete nga kiingi. ⁴ Ma Anoe 'ola Abu ne'e faate'enia na'a ngaia Wela na God tofuna God 'e tata'ea fa'asia maenga 'ania tegelangaa ba'ita aana. ⁵ Ma tofuna la Jisas Kraes, God 'e nana-mate'eni nau fana 'inau nga Wane ni Kwairiinga fana taunga'inga fana la Jisas Kraes, fana 'aku talaia ta'a na gila 'ame Jiu na fanua lo'oo te'efou, fana 'agila tagoto'o, ma gila ka lo'o suria nga fata-lana. ⁶ Mai 'amooru ta'a na'a moru to'oru 'i Rom, God 'e soe 'amooru fana 'i 'amooru no'o na nga ta'a ala Jisas Kraes.

⁷ Aia, 'inau ku giri famooru te'efou na'a moru nana'i 'i Rom na God 'e kwaimaa famooru ma ka soe 'amooru 'ania nga ta'a aana. Nau ku fo'a fana nga kwailaeta'afinga ma aloalonga ala God nga

Mama'a adauru ma nga Alafa la Jisas Kraes 'ani to'oru fe'enia mooru te'efou.

La Pol 'e siria 'ani agasia ta'a na gila tagoto'o 'i Rom

⁸ Nga 'ola eteeta, nau ku baatafea God agu na nga latana la Jisas Kraes famooru te'efou, tofunu ta'a na fanua 'e aula fofona fanua lo'oo 'i wado gila longo no'o 'i suria nga tagoto'onga amooru. ⁹ Nau ku taunga'i mai fana God 'ania nga manatalagu te'efou fana foule'enilana Kwairiinga Le'a lo'oo suria Wela aana. God 'e su'aai na 'inau ku manadaia mooru furifuri, ¹⁰ na alata lo'oo te'efou lo'oo nau ku fo'a. Nau ku soea God 'ani kwatea 'ani talawada'u fana 'aku leka mai te'amooru na alata lo'oo lauta ngaia 'e leka suria kwaisiriinga aana. ¹¹ Suria nau ku siria 'e iiki fana agasi lamooru, fana 'aku fata fe'enia mooru suria ni kwakwatemala le'a lo'oo, Anoe 'ola Abu 'e kwatea fadauru te'efou fana 'ani fa'ategela 'amooru. ¹² Nau ku siria 'aku fa'ategela amooru na nga tagoto'onga amooru, mai nau ku siria 'amooru fa'ategela nau la'u mola na tagoto'onga agu. Dauru te'efou tagoru kwaibooni adauru kwairiu.

¹³ Ta'a ni futanga agu ala Jisas, nau ku siria amoru su'a la'u mola na alata 'e aula lo'oo nau ku madafia fana ninginga te'amooru, tafe'ua ma ni alata lo'oo te'efou nau ku daria nga ato'atolangaa fana agelai. Nau ku siria 'aku leka kau te'amooru, fana 'aku boonia tani ta'a ngai na gila to'oru 'i Rom 'agila tagoto'o la'u ala Jisas Kraes, 'ilaka'u 'inau ku agea fana tani ta'a na ni fanua ngaa'i na ta'a na'a gila 'ame Jiu. ¹⁴ Nau nga wane ni taunga'inga fana kwairiinga 'ania Kwairiinga Le'a lo'oo fana

ta'a te'efou, gwa'a ta'a na'a gila su'a'ola, 'amoe ma nga ta'a gila 'ame su'a'ola ma lauta gila to'oru na fanua ba'ita 'amoe ma gila to'oru mola 'i fataia. ¹⁵ Ngaia ne'e kwate nau ku siria no'o foule'enilana Kwairiinga Le'a famooru ta'a na'a moru to'oru la'u mola 'i Rom.

God 'e fa'amooria ta'a na'a gila tagoto'o na Kwairiinga Le'a

¹⁶ Nau ku 'ame maila fana alafuunga suria nga Kwairiinga Le'a lo'oo, tofunu ngaia na tegelangaa na God fana fa'amoorilana ta'a te'efou na gila tagoto'o ana. Mai 'ameeru ta'a 'i Jiu eta 'ua mai meru longoa alafuunga lo'oori, ma alata lo'oo mooru ta'a na moru 'ame Jiu, moru longoa la'u mola. ¹⁷ Nga Kwairiinga Le'a lo'oo 'e faata'i wataga no'o na falafala na God fana fa'aodolana nga ta'a. Ma ngaia 'e fa'aodoa nga ta'a tofunu gila tagoto'o ala Jisas Kraes. Te'efuta 'ola matari me 'amoe la'u na la God 'e fa'aodoa nga ta'a 'ania. Ma nga Girigiringa Abu laka'u 'e 'ilo'oo, “Nga ta'a na'a God 'e fa'aodoga suria nga tagoto'onga aaga tagila moori.” ✧

God 'e ogaria fana ta'a gila abulo 'ame le'a

¹⁸ Ma la God 'i langi 'e faate'enia na'a ngaia 'e baoria fana ta'a lo'oo gila agea ni 'ola ne'e ria, ma gila ka 'ame lo'o suria. Gila to'ofonosia nga kwala'imoringa suria la God fa'asiga 'ania agelana 'ola ne'e ria. ¹⁹ God 'e kwatea no'o nga kwa'ikwa'inga faga, suria 'i ngaia 'e faate'eni

✧ **1:17** Habakuk 2:4

wataga na 'ola suria ngaia 'i talana, ma ka talawada'u no'o fana 'agila su'a no'o ai. ²⁰ Na lafaringaa mai alata God ngaia 'e launge'enia nga fanua lo'oo 'i wado, ma nga ta'a gila ka su'a no'o na nga tegelangaa aana ne'e 'ato 'ani sui, ma gila ka su'a la'u mola ai na ngaia nga God kwala'imori. Ma gwa'a nga ta'a te'efou gila 'ame to'omia agasilana God, gila ka agasia no'o ni 'ola lo'oo ngaia 'e launge'enia, ma ngaia ne'e kwatea ma gila ka su'a na ni 'ola suria God. Ma tofunu ni 'ola lo'oo, ngaia 'e 'ato fana 'agila iiria gila bobolosia ni 'ola lo'oo.

²¹ Gila su'a suria God, tafe'ua ma gila 'ame siria mola 'agila fa'aba'itaa, ma gila 'ame siria mola nga tafelana fana ni 'ola lo'oo ngaia 'e kwatea faga. Ma gila ka manata kakakula mola suria God. Ma manatalaga 'e logologo'a 'e iiki. ²² Kiu, gila iiria gila ta'a su'a'ola, tafe'ua ma gila nga ta'a gila kakakula mola. ²³ Ma gila 'ame fo'asia mola God ne'e momoori firi, tafe'ua ma gila fo'asia mola nunu'i 'ola na'a gila launge'enia mola ne'e aga 'ilaka'u nga wane ne'e 'ame nana'i firi, ma nga langasi, ma ni 'ola ne'e to'o na 'a'aena ma ni 'ola ne'e angoango.

²⁴ Ma tofunu ni 'ola lo'oori, God 'e rugasiga no'o fana 'agila leka no'o suria mangoga, ma gila ka agea no'o ni 'ola ne'e ria fe'enia ta'a ngaa'i kwairiu 'ania noniga. ²⁵ Gila ka ma'asini te'enia kwala'imoringa suria God, ma gila ka tagoto'o mola na kotonga. Ma gila ka fo'asia mola ni 'ola na'a God ngaia 'e launge'enia. Ma gila 'ame fo'asia God ne'e launge'enia ta'ina 'ola lo'oori te'efou, ma gila 'ame lo'o suria. Te'i ngaia no'o ne'e to'omia

fana ta'a te'efou 'agila baatafea ma 'e sia sui la'u. Kiu!

²⁶ Ma tofunu nga abulolana nga ta'a lo'oo 'e ria 'ilo'oo, God 'e rugasiga fana 'agila agea no'o 'ola ni mailanga ne'e leka suria nga kwaisiriinga na labe'ewane. Ma nga fu'igeni gila ka ma'asini te'enia no'o nga ta'awane, ma gila ka siria mola eenonga fe'enia nga fu'igeni ngaa'i. ²⁷ Ma ka 'ilo'oo la'u mola, nga ta'awane gila ma'asini te'enia no'o nga fu'igeni, ma gila ka siria mola enonga fe'enia nga ta'awane ngaa'i la'u mola. Ma gila ka agea no'o ni 'ola ni mailanga faga kwairiu. Ngaia na'a gila ngaria no'o kwa'ikwa'inga ne'e to'omiga suria nga abulongaa 'ame le'a.

²⁸ Ma tofunu nga ta'a lo'oori gila ma'asini te'enia 'olataa na'a gila su'aai suria God, ngaia 'e rugasiga no'o fana manatangaa ne'e ria, ma gila ka agea no'o ni 'ola ne'e 'ame le'a fana agelai.

²⁹ Gila ka agea ni 'ola ne'e ria furifuri, ma gila ka 'etela, ma gila ka ngadaa ta'a ngaa'i, ma gila ka kwaifii'i, ma gila ka kwa'ia ta'a ngaa'i, ma gila ka funu, ma gila ka koto, ma gila ka ma'asini te'eniga kwairiu, ma gila ka alafuu suria nga ta'a ngaa'i. ³⁰ Ma gila ka fata suriga kwairiu, ma gila ka aga mani na God, ma gila ka fata gulega kwairiu, ma gila ka malangadaa latana ta'a ngaa'i, ma gila ka alafuu naunau iiki, ma gila ka manata suria falafala te'efou fana agelana ni 'ola ne'e ria, ma gila ka 'ame lo'o suria nga mama'a fe'enia tete'e aaga. ³¹ Ma manatalaga 'e ria, ma gila 'ame leka suria nga fataarunga'inga aaga, ma gila 'ame kwaimaa ma gila 'ame kwaimanadai fana nga ta'a ngaa'i. ³² Aia, ma gila su'a no'o na nga tagi na

God 'e iiria na nga ta'a na'a gila to'oru 'ilo'oo, gila to'omia no'o maenga. Ma gwa'a 'ani 'ino'ona, gila 'ame mamalo no'o fa'asia agelana ni 'ola lo'oori, ma gila ka aile'a no'o fe'enia ta'a ngaa'i na gila agea la'u mola ni 'ola 'ilo'oo.

2

Nga kwaisufaingaa na God

¹ Mooru na moru sufaa ta'a na'a gila abulo 'ame le'a 'ilo'oo, moru sufaa mooru talamooru la'u mola. Du'ana 'amooru moru agea la'u mola 'ola 'e ria 'ilaka'u na gila agea, ma 'e 'ato 'amoru iiria na'a mooru moru 'ame kuta. ² Ma dauru te'efou goru su'a na nga kwaisufaingaa na God 'e odo na alata ngaia 'e kwatea kwa'ikwa'inga fana ta'a na'a gila agea ni 'ola 'ilo'oo. ³ Ma alata moru agea la'u mola 'ilaka'u nga ta'a na'a moru sufaga, mooru moru su'aai na God te'e sufa 'amooru la'u mola. ⁴ Bala mooru moru manata kakakula suria kwaimaanga ba'ita ma nga nonimaabenga ana God famooru. Ngaia 'e le'a fana 'amoru su'aai na'a God 'e age le'a 'ilo'oo famooru fana 'amoru abulo mai fa'asia abulongaa 'ame le'a 'amooru.

⁵ Suria 'i mooru moru 'ame siria mola abulongaa mai, mooru talamooru la'u mola na'a moru fa'aba'ita nga kwa'ikwa'inga 'amooru mamania fe'e gani lo'oo la God te'e faate'enia nga ogarianga aana, ma nga ta'a te'efou tagila agasia nga kwaisufaingaa ana ne'e odo. ⁶ God te'e kwatea ni 'ola fana nga ta'a te'efou suria nga taunga'inga aaga. ⁷ Tani ta'a ngaa'i, God te'e kwatea nga mooringa firi faga, suria gila nonimaabe fana agelana ni 'ola 'e le'a, tofunaa gila siria God 'ani tafega ma

ka fa'aba'itaga ma ka kwatea mooringa firi faga. ⁸ Tafe'ua ma tani ta'a ngaa'i, gila 'etela, ma gila ka ma'asini te'enia mola nga kwala'imoringa, ma gila ka siria mola lekanga suria nga 'ola 'e ria. Ma tofunu gila 'ilo'oo, God te'e faate'enia no'o na ngaia 'e baoria faga, ma te'e kwatea nga kwa'ikwa'inga ba'ita faga. ⁹ Ma ni dai na'a gila abulo 'ame le'a, tagila to'o na 'ato'atolanga ma nga nonifinga. God te'e agea 'ilo'oo fana nga ta'a 'i Jiu, ma fana nga ta'a na gila 'ame Jiu la'u mola.

¹⁰ Ma God te'e kwatea nga foufouna, ma nga fa'aba'itanga, ma nga aloalanga fana ni dai na'a gila agea ni 'ola 'e le'a. Ngaia te'e agea 'ilo'oo fana nga ta'a 'i Jiu, ma fana nga ta'a na gila 'ame Jiu la'u mola. ¹¹ Ngaia 'e agea 'ilo'oo tofunu nga kwais-ufaingaa na God fana nga ta'a te'efou 'e tooto'o mola, ma ngaia 'e 'ato 'ani olo na gula na te'efuta wane ngaa'i.

¹² Nga ta'a lo'oo gila 'ame Jiu, gila 'ame to'oru olofana Tagi ala Moses. Ma God 'e 'ato 'ani sufaga 'ania nga Tagi lo'oori. God te'e sufaga tofunu gila agea ni 'ola ne'e ria. Ma ta'a 'i Jiu lo'oo, gila to'oru olofana nga Tagi ala Moses. Ma la God te'e sufaga, tofunu gila 'ame lo'o suria tagi lo'oori, ¹³ La God 'e 'ame fa'aodoa ta'a tofunu gila longoa Tagi lo'oo, tafe'ua ma tofunu gila agea nga 'ola lo'oo nga Tagi 'e iiria. ¹⁴ Nga ta'a na gila 'ame Jiu, gila 'ame to'oru olofana nga tagi. Tafe'ua ma lauta gila agea 'ola 'e le'a suria nga manatalaga, ma ka leka suria nga tagi, gila faate'enia na'a gila to'ole'enia nga odonga fa'asia kutanga, gwa'a gila 'ame longoa 'ua nga Tagi ala Moses. ¹⁵ Nga abulolaga lo'oo 'e

le'a 'e faate'enia nga tagi na God 'e to'oru no'o 'i 'ubulana nga mangoga. Ma nga funi'oonga aaga la'u mola 'e faate'enia 'ola ne'e kwala'imori. Nga funi'oonga aga ne'e launge'enia gila su'a na 'olataa na gila agea 'e le'a 'amoe ma ngaia 'e ria. ¹⁶ Nga Kwairiinga Le'a lo'oo na 'inau ku alafuu suria, ngaia 'e iiria na God te'e sufaa ta'a na gila abulo 'ame le'a na gani na ngaia 'e kwatea tegelangaa fala Jisas fana 'ani sufaa ta'a suria 'olataa ne'e nagwa 'ubulana manatalaga.

Nga ta'a 'i Jiu gila 'ame lo'o suria nga Tagi ala Moses

¹⁷ Aia, 'amooru nga ta'a 'i Jiu, mooru moru madafia la God te'e aga le'a famooru, tofunu ngaia 'e kwatea nga Tagi ala Moses famooru. Ma moru ka fata naunau, tofunu mooru nga ta'a na God. ¹⁸ Ma moru ka iiria na'a mooru moru su'a na 'ola lo'oo God 'e siria 'amoru agea, ma moru ka su'asuria 'amoru firia 'ola ne'e odo tofunu moru su'a na nga Tagi. ¹⁹ Ma mooru ka iiria la'u mola na'a mooru moru su'asuria mooru talaia ni dai na'a gila 'ilaka'u ta'a maaga 'e logo suria gila bobolosia God. Ma mooru moru ka iiria la'u mola, moru 'ilaka'u nga lalanga fana ni dai lo'oo gila to'oru 'ubulana logologo'angaa. ²⁰ Moru ka iiria mooru to'o na nga su'a'olanga na 'ola te'efou ne'e kwala'imori, suria moru to'o na nga Tagi ala Moses. Ma moru iiria mooru nga ta'a ni kwaifa'ananaunga fana nga ta'a kwekweto ma fana ta'a bobolosi 'ola.

²¹ Lautu moru su'asuria fa'ananaulana nga ta'a matari, ma 'uta'i na'a mooru moru 'ame fa'ananau

'amooru mola 'i talamooru? Mooru moru alafuu fana nga ta'a ngaa'i 'ilo'oo, "Moru sia beri." Tafe'ua ma mooru talamooru moru beriberi mola. ²² Moru ka iiria la'u mola fana nga ta'a, "Moru sia agemani." Tafe'ua ma 'amooru moru agemani'a la'u mola. Moru ka iiria la'u mola, nga nunu'i 'ola na'a nga ta'a gila fo'asia 'e ria 'e iiki. Tafe'ua ma mooru moru ru'u 'ubulana lefu abu aaga, ma moru ka beria nga 'ola no'ona. ²³ Ma moru ka fata naunau suri 'amooru talamooru, tofunu 'amooru moru to'o na Tagi ala Moses. Tafe'ua ma 'amooru moru 'ame lo'o mola suria nga Tagi lo'oori. Ma ngaia ne'e kwatea nga ta'a gila ka fata ngadaa God. ²⁴ Ngai na'a Girigiringa Abu 'e fata 'ilo'oo, "Tofuna mooru nga ta'a 'i Jiu moru abulo 'e ria, nga ta'a na gila 'ame Jiu, gila ka fata ngadaa God."☆

²⁵ 'Amooru ta'a 'i Jiu, mooru moru iiria nga kwaringa na lofona wane* 'e faate'enia mooru ta'a na God. Lautu 'amooru moru lo'o suria nga Tagi na God, nga kwaringa lo'oo moru agea ngaia 'ola 'e le'a. Ma lautu moru 'ame lo'o suria nga Tagi lo'oori, nga kwaringa lo'oo mooru agea, ngaia 'ame booni 'amooru mola 'i maana God. Ma moru 'ilaka'u mola nga ta'a na'a moru 'ame su'a na God. ²⁶ Aia, ma lautu ta wane na'a ngaia 'ame Jiu ma ngaia 'ame kwaria lofona, ma ngaia ka lo'o suria nga tagi lo'oori, God te'e iiria ana nga wela aana, 'ani 'ilaka'u la'u mola ta'a na'a gila kwaria lofona wane. ²⁷ Nga ta'a na gila lo'o suria nga tagi, gwa'a gila 'ame kwaria lofona wane, tagila faate'enia na'a mooru moru kuta, ma God te'e

☆ **2:24** Aesea 52:5
wane.

* **2:25** Agasia Diksonari na kwaria lofona

sufaa 'amooru. God te'e sufaa 'amooru, tofuna moru 'ame lo'o suria nga Tagi, gwa'a moru to'o na nga Tagi ma moru ka kwaria lofona wane.

²⁸ Ni dai na'a nga wane 'i Jiu kwala'imori? Ngaia 'amoe mola nga wane ne'e lo'o mola suria nga falafala 'i Jiu ma ka kwaria lofona, tafe'ua ma manatalana 'e 'ame odo. 'Amoe! ²⁹ Nga wane kwala'imori 'i Jiu, ngaia nga wane na'a mangona 'e odo 'i maana God, tofuna God ngaia 'e bulosia nga manatalana. Nga 'ola lo'oo ngaia 'ame leka mai fa'asia Tagi tafe'ua ma nga Anoe 'ola Abu ne'e agea. Nga wane 'ilo'oo, God ngaia 'e iiri ba'ita ana, gwa'a ta'a gila 'ame iiri ba'ita ana.

3

La God ngaia 'e kwala'imori

¹ 'Ilo'oo ma ngaia 'e le'a famooru 'amoru nana'i 'ilaka'u ta'a 'i Jiu? Ma ngaia 'e le'a fana 'amoru kwaria lofona wela wane? ² Kiu, ni 'ola 'e aula le'a 'e leka mai fa'asia nga 'ola lo'oori. Nga 'ola eteeta, God 'e kwatea no'o fatalana fana ta'a lo'oo 'i Jiu fana 'agila aga suria. ³ Gwa'a tani ta'a 'i Jiu gila 'ame tagoto'o na fatalana God, ma gila ka 'oia nga fataarunga'inga aaga fe'enia God, God furifuri ngaia 'e agea 'olataa na ngaia 'e fataarunga'i fai. ⁴ Du'ana God ngaia 'e kwala'imori gwa'a nga ta'a gila ka kotokoto. Suria nga Girigiringa Abu laka'u 'e fata 'ilo'oo,
 “Ta'a tagila su'aai na alafuunga amu 'e odo 'e iiki,
 Ma 'i'oo to'o talariufiga furifuri
 alata 'i'oo sufaa na kouti.”✧

✧ 3:4 Sam 51:4

⁵ Ma tani ta'a ngaa'i na gila Jiu gila kwaiorisi kuta ma gila ka 'ilo'oo, “Ma lauta nga rianga 'adauru 'e faata'i wataga no'o fana nga ta'a na'a God 'e odo, 'ilo'oo ma God ngaia 'e kuta alata ngaia 'e kwatea kwa'ikwa'inga fadauru?” ⁶ 'Amoe no'o! Suria 'ato fana God 'ani 'ame odo, tofuna lauta ngaia 'ame odo, ngaia 'ame to'omia sufalana nga ta'a.

⁷ Ma tani ta'a 'i Jiu gila kwaiorisi kuta ma gila ka 'ilo'oo, “Utaa, lauta goru 'oia fataarunga'inga adauru, ma nga ta'a gila aga folaa ai na God ngaia 'e dau suria fataarunga'inga aana, ma ngaia ne'e agea ta'a gila fa'aba'ita God? Lautu 'ilo'oo, 'utaa na'a God 'e sufa 'adauru fe'enia kutanga adauru?”

⁸ Ma alafuunga 'ilo'oo 'e kuta 'ilaka'u la'u lauta gila iiria 'ilo'oo, “Goru abulo 'ani ria fana 'ola 'e le'a 'ani nigi mai.” Tani ta'a ngaa'i gila koto, ma gila iiria nau ku iiria ni 'ola lo'oori. Ma nga ta'a lo'oori, ngaia 'e to'omia fana God 'ani kwatea kwa'ikwa'inga faga.

Te'efuta wane 'e 'ame odo

⁹ Ma fadauru ta'a 'i Jiu, 'ilo'oo ma nga moori ladauru 'e le'a riufia nga ta'a na gila 'ame Jiu? 'Amoe! Nau ku iiria no'o na nga ta'a 'i Jiu, ma nga ta'a na gila 'ame Jiu, gila te'efou na'a gila to'oru olofana nga tegelangaa na nga rianga. ¹⁰ Nga Girigiringa Abu 'e iiria,

“Te'efuta wane 'ame odo no'o.

¹¹ Ma te'efuta wane 'ame su'a no'o na odonga,
ma te'efuta wane 'ame siria no'o 'ani su'a na
God.

¹² Suria gila te'efou na gila abulo fa'asia la God,
ma gila ka leka matari,

ma ta wane 'ame agea no'o 'ola ne'e odo.”✧

13 Nga alafuulaga 'e 'ilaka'u nga 'ola na ta'a gila maeria.

Gila iiria ni 'ola 'e ria ne'e 'ame kwala'imori no'o. Ma gila ka fa'anonifia nga ta'a 'ania fatalaga, 'ilaka'u nga waa ne'e ke'ea nga ta'a.✧

14 Ma nga fatalaga la'u mola 'e fongu 'ania alafu-unga 'e ria fana ngadalana ta'a.✧

15 Ma nga ta'a lo'oo gila 'aferu fana kwa'inga.

16 Ma te'efuta lefu 'i fai na'a gila leka ai, gila ngadaa ta'a, ma gila ka kwatea no'o nonifinga iiki fana ta'a te'efou.

17 Ma gila 'ame su'a na nga falafala na aloalonga.✧

18 Ma gila 'ame ma'unge'enia mola God.✧

19 Mai adauru goru su'ana 'ola te'efou na'a God 'e iiria 'ubulana Tagi aana, nga 'ola fana nga ta'a lo'oo 'i Jiu na ngaia 'e kwatea faga. Ngaia na'a te'efuta wane 'e sia iiria mola ngaia 'ame agea no'o 'ola ne'e ria. God te'e sufaa ta'a te'efou suria nga rianga aaga. 20 Te'efuta wane 'ame odo 'i maana God tofuna ngaia 'e lo'o suria 'olataa lo'oo Tagi 'e iiria. Kiu, nga Tagi 'e nana'i mola fana nga ta'a 'agila su'aai na'a gila abulo 'ame le'a.

La God ne'e fa'aodoa nga ta'a 'i maana 'i talana

21 Tafe'ua nga alata lo'oo, God 'e faate'enia tala fana fa'aodolana ta'a te'efou. Ma ngaia 'e 'amoe la'u suria nga lo'onga suria nga Tagi. Nga Tagi ala Moses ma nga profet, gila giri la'u mola

✧ 3:12 Sam 14:1-3 ✧ 3:13 Sam 5:9 ✧ 3:14 Sam 10:7 ✧ 3:17 Aesea 59:7-8 ✧ 3:18 Sam 36:1

suria. ²² God ngaia 'e fa'aodoa nga ta'a tofuna nga tagoto'onga aaga ala Jisas Kraes. Ngaia 'e agea 'ilo'oo fana nga ta'a te'efou na'a gila tagoto'o ala Jisas Kraes, tofuna nga ta'a te'efou gila tooto'o mola 'i maana God. ²³ Ta'a lo'oo te'efou gila abulo 'ame le'a, ma te'efuta wane ka 'ame leka no'o suria falafala ne'e fa'aba'ita God. ²⁴ Tafe'ua ma tofuna nga kwailaeta'afiinga na God na ngaia 'e kwate tago mola ai, ngaia ka fa'aodo 'adauru 'i maana 'i talana, maka rube 'adauru fa'asia nga kwa'ikwa'inga na abulongaa 'ame le'a 'ania nga tabonga ala Jisas Kraes. ²⁵ God ka kwatea mai la Jisas Kraes fana 'ani tabo 'ania nga maenga ana. Tofuna 'abuna 'e afe, God 'e 'olafanataa na nga abulongaa 'ame le'a na nga ta'a te'efou, tofuna nga tagoto'onga aaga ana. God 'e agea 'ilo'oo fana 'ani faate'enia nga kwaisufaingaa aana 'e odo 'e iiki, gwa'a ka aburu no'o mai ngaia 'ame kwatea te'efuta kwa'ikwa'inga fana nga ta'a suria nonimaabenga aana. ²⁶ Ma la God 'e faate'enia na'a ngaia 'e odo fana sufalana rianga na nga alata ngaia 'e kwatea no'o kwa'ikwa'inga fala Jisas Kraes. Ngai na'a God 'e faate'enia ngaia 'e odo ma ka fa'aodoa nga ta'a te'efou na gila tagoto'o ala Jisas.

²⁷ Ma 'olataa na'a tagoru fata naunau 'ania? Te'efuta 'ola 'amoe mola! Dauru goru 'ame to'omia no'o fana iirilai na dauru goru odo tofuna dauru goru lo'o suria nga tagi. Tafe'ua ma la God ne'e fa'aodo 'adauru tofuna dauru goru tagoto'o ala Jisas. ²⁸ Goru su'aai na God 'e fa'aodoa nga ta'a te'efou tofuna nga tagoto'onga aaga, ma 'amoe la'u tofuna na nga lo'onga suria nga 'olataa na'a Tagi

'e iiria. ²⁹ 'Ilo'oo ma 'i'oo madafia iiria God ngaia 'e alafafia te'i gila ta'a 'i Jiu? 'Amoe no'o! Nga ta'a na gila 'ame Jiu, God 'e ala la'u mola fafiga. ³⁰ God, te'i ngaia God momola, ma ngaia 'e su'asuria 'ani fa'aodoa ta'a 'i Jiu lauta gila tagoto'o, mai ngaia 'e su'asuria 'ani fa'aodoa la'u mola ta'a na gila 'ame Jiu lauta gila tagoto'o. ³¹ Du'ana God 'e fa'aodoa ta'a te'efou suria tagoto'onga, 'ilo'oo ma tagoru rugasia no'o nga Tagi ala Moses? 'Amoe. Alata dauru goru tagoto'o, ngaia 'e faate'enia na'a nga Tagi ngaia 'e ba'ita la'u mola.

4

La God 'e iiria la Ebrahim 'e odo tofuna fito'onga aana

¹ 'Ilo'oo ma 'olataa lo'oo tagoru iiria suria la Ebrahim nga wawarifu dauru nga ta'a 'i Jiu? Fe'ua lo'oo la God 'e fa'aodoa 'i maana 'i talana? ² Lautu God 'e iiria la Ebrahim 'e odo tofuna taunga'inga le'a lo'oo ngaia 'e agea, la Ebrahim 'e su'asuria 'ani fata naunau 'ania. Tafe'ua ma ngaia 'ame to'omia no'o fana 'ani fata naunau 'i maana God. ³ Nga Girigiringa Abu 'e iiria 'ilo'oo, "La Ebrahim ngaia 'e tagoto'o ala God, ma suria nga tagoto'onga aana lo'oo God 'e iiria la Ebrahim ngaia 'e odo." ✧

⁴ Nga alata nga wane 'e taunga'i, ngaia 'e ngaria mola foforinga. Ma nga bata na ngaia 'e ngaria, nga wane ba'ita aana ngaia 'ame kwate tago ai, tofuna nga wane ne'e taunga'i, ngaia 'e to'omia fana 'ani ngaria foforinga aana. ⁵ Ma alata God 'e iiria dauru goru odo 'i maana, ngaia 'ame 'ilaka'u

✧ 4:3 Jenesis 15:6

la'u alata wane ba'ita ne'e kwatea foforinga fana wane ni taunga'inga aana. Suria God 'e 'ame kwatea tofuna nga taunga'inga na'a Ngaia 'e iiria goru odo, tafe'ua ma tofuna goru tagoto'o ala God ne'e su'asuria 'ani fa'aodoa nga ta'a na gila ria. Ma God 'e agasia nga fito'onga adauru, ma tofuna nga 'ola lo'oori God 'e iiria dauru goru odo.

⁶ Ngai na'a la Defete 'e fata suria nga aile'anga na ta'a na'a God 'e iiria na gila odo, gwa'a gila 'ame lo'o suria nga tagi na God te'efou. La Defete ka alafuu 'ilo'oo na nga Girigiringa Abu,

⁷ “Aile'anga fana ni dai na'a God 'e 'olafanataa na rianga aaga,

ma ka lafua no'o abulongaa aaga ne'e 'ame le'a.

⁸ Kiu, aile'anga fana wane na'a God 'ame manata to'ona abulongaa aana ne'e ria.”✧

⁹ 'Ilo'oo ma nga aile'anga lo'oo la Defete 'e fata suria, nga 'ola mola fana te'e ta'a 'i Jiu na gila kwaria lofona wane? 'Amoe! Ngaia 'ola la'u mola fana ta'a lo'oo gila 'ame Jiu na gila 'ame kwaria lofona wane. Goru su'aai 'e sui no'o na nga Girigiringa Abu laka'u 'e fata 'ilo'oo, “La Ebrahim ngaia 'e tagoto'o ala God, ma tofuna ngaia 'e tagoto'o, God 'e iiria ngaia wane 'e odo.” ¹⁰ Nga alata 'uta'i lo'oo la God 'e iiria la Ebrahim ngaia 'e odo? 'I buri na lo'oo ngaia 'e kwaria lofona 'e sui, 'amoe, ngaia 'e iiria 'ua na alata ngaia 'ame kwaria 'ua lofona? 'I na'ona na'a ngaia 'e kwaria lofona, God 'e iiria ngaia wane 'e odo. ¹¹ 'I burina lo'oo God 'e iiria la Ebrahim 'e odo, la Ebrahim 'e bi'i kwaria lofona. Ma nga kwaringa lo'oo, 'ola nga ma'etooto

✧ 4:8 Sam 32:1-2

fana 'ani faate'enia na God 'e iiria ngaia nga wane 'e odo suria nga tagoto'onga aana na alata ngaia 'ame kwaria 'ua lofona. Ngaia lo'oo 'e kwatea la Ebrahim 'e 'ilaka'u wawarifuna ta'a 'ame Jiu na gila 'ame kwaria lofona wane, ma gila tagoto'o na God, ma ngaia 'e iiria gila ka odo. ¹² Ma ngaia nga wawarifuna ta'a 'i Jiu na gila kwaria lofona wane ma gila ka tagoto'o na fataarunga'inga ala God. Ngaia na nga wawarifuga, 'amoe la'u tofuna na'a gila kwaria lofona wane, tafe'ua ma tofuna gila tagoto'o 'ilaka'u nga wawarifuga la Ebrahim laka'u ngaia 'e tagoto'o 'e sui, ma ngaia bi'i kwaria lofona.

¹³ God ngaia 'e fataarunga'i fala Ebrahim ma nga ta'a 'i orioritana na'a ngaia te'e kwatea nga fanua lo'oo 'i wado faga. God ngaia 'e fataarunga'i 'ilo'oo 'amoe la'u suria la Ebrahim 'e lo'o suria nga Tagi, tafe'ua ma suria ngaia 'e fito'o, ma la God 'e iiria ngaia 'e odo. ¹⁴ Ma lauta God 'e kwatea nga fataarunga'inga aana mola fana ni dai na'a gila lo'o suria nga Tagi, 'ino'ona ma nga tagoto'onga na ta'a lo'oo ngaia 'ola 'uri'uri mola, ma nga fataarunga'inga na God ngaia 'ola 'uri'uri la'u mola. ¹⁵ Nga Tagi ne'e faate'enia nga ogarianga na God, tofuna ta'a gila mousia nga Tagi aana. Ma lauta nga Tagi ngaia 'e 'amoe, nga ta'a gila sia mousia mola nga Tagi.

¹⁶ God 'e fataarunga'i fala Ebrahim tofuna nga tagoto'onga aana, fana 'ani faate'enia na nga fataarunga'inga lo'oori ngaia 'ola tofuna nga kwaimanadainga ana God na ngaia te'e kwatea fana ta'a orioritana la Ebrahim. Ngaia 'ola 'e 'amoe mola fana te'e ta'a na orioritana la Ebrahim

na gila to'o na Tagi, ma ngaia la'u mola fana ta'a na gila orioritana tofuna gila tagoto'o 'ilaka'u la'u 'i ngaia. Tofuna la Ebrahim na ngaia nga wawarifu dauru te'efou. ¹⁷ Nga 'ola lo'oo ngaia 'e kwala'imori, tofuna God 'e iiria fala Ebrahim 'ubulana nga Girigiringa Abu maka 'ilo'oo, “Nau ku aru'o nga mama'a fana ta'a na fanua 'e aula.”✧ Nga me'e fatanga lo'oo, God 'e fa'ato'oa no'o. La Ebrahim 'e tagoto'o na God ne'e tata'ea ta'a gila mae 'ua fana mooringa, ma ka launge'enia ni 'ola fooru.

¹⁸ Na alata God 'e fataarunga'i fala Ebrahim na'a ngaia nga mama'a fana ta'a na fanua 'e aula, la Ebrahim 'e fito'o ai. God 'e iiria la'u mola maka 'ilo'oo, “Nga ta'a na tagila futa orioritamu te'e aula 'ilaka'u buruburu 'ubulana lalo.”✧

La Ebrahim ka fito'o ai, gwa'a ngaia 'e 'ato fana ni 'ola lo'oori 'ani kwala'imori. ¹⁹ Gwa'a la Ebrahim ngaia gagalangi 'ani tangale'e farisi no'o, nga tagoto'onga aana 'ame waata'uta'u alata ngaia 'e manata suria nonina ne'e waata'uta'u, ma ni Sera ka 'aiwane la'u mola. ²⁰ Ma nga tagoto'onga aana 'ame ofoto'i fa'asia, ma ngaia 'ame manata ru- arua na fataarunga'inga ala God. Nga tagoto'onga aana 'e fa'ategela manatalana, ma ka taafea God. ²¹ Suria ngaia 'e su'a le'a ai na'a God 'e to'omia fana agelana ni 'ola lo'oo ngaia 'e fataarunga'i mai 'ania. ²² Ngaia lo'oo tofuna tagoto'onga aana, God 'e iiria ngaia no'o na nga wane 'e odo.

²³ Ma nga girigiringa laka'u 'e 'ilo'oo, “God 'e iiria 'ania ngaia nga wane 'e odo” 'amoe la'u fana la Ebrahim 'i talana. ²⁴ Tafe'ua ma gila giri suria

✧ 4:17 Jenesis 17:5 ✧ 4:18 Jenesis 15:5

la'u mola fadauru ta'a na'a God 'e iiria dauru nga ta'a 'e odo, tofuna dauru goru tagoto'o na God ne'e tata'ea la Jisas nga Alafa adauru fa'asia nga maenga. ²⁵ God 'e alea fana 'ingaia 'ani mae tofuna nga rianga 'adauru, ma God ka tata'ea la'u mola fana nga mooringa fana nga fa'aodo ladauru 'i maana.

5

To'orunga na aloalonga fe'enia God suria la Jisas Kraes

¹ Alata lo'oo, dauru goru tagoto'o ala Jisas Kraes, ma la God ne'e fa'aodo ladauru 'i maana. Ngai lo'oo, 'agoru to'oru 'ania nga aloalonga fe'enia la God, tofuna nga taunga'inga ala Jisas Kraes nga Alafa adauru. ² Ma suria nga tagoto'onga adauru, la Jisas Kraes ngaia 'e ngari 'adauru te'ana God, fana 'ani kwaimange'eni 'adauru ma ka nana-mate'eni 'adauru. Ma tofuna nga 'ola 'ilo'oo, dauru goru aile'a ba'ita tofuna goru mamania alata fana 'agoru lado fe'enia God na nga foufounga aana. ³ Ma goru sia aile'a mola fafia te'e ni 'ola 'e le'a, tafe'ua ma goru aile'a la'u mola na alata na 'ato'atolanga, tofuna dauru goru su'aai na nga 'ato'atolanga ngaia 'ola fana fa'ategela ladauru, ma ka kwatea 'agoru nana'i 'ani ngasi. ⁴ Ma lauta goru babato'o 'ilo'oo, God te'e aile'a fe'eni 'adauru. Ma nga alata God 'e aile'a fe'eni 'adauru 'ilo'oo, ngaia 'e kwaibooni fana fito'onga adauru 'ani tegela'a la'u na fataarunga'inga ana. ⁵ Ma fito'onga 'ilo'oo 'ame kwatea 'agoru kwaimamani tago mola, tofuna God ngaia 'e faate'enia nga

kwaimaanga ba'ita aana 'ania nga Anoe 'ola Abu na ngaia 'e kwatea fadauru.

⁶ Na alata God ngaia 'e firia, Kraes ngaia 'e mae 'usi 'adauru ta'a goru ria na ngaia 'e 'ato no'o fana 'agoru booni 'adauru taladauru. ⁷ Ngaia 'e 'ato no'o fana te'efuta wane 'ani 'uri 'ani mae fana boonilana ta wane ngaa'i 'e odo. Tafe'ua ma bala tani wane ngaa'i gila 'uri 'agila mae fana boonilana wane ne'e le'a. ⁸ Tafe'ua ma God ngaia 'e faate'enia no'o nga kwaimaanga aana fadauru 'ilo'oo, na alata nga moori ladauru 'e ria 'ua, la Jisas Kraes 'e mae 'usi 'adauru. ⁹ God 'e fa'aodo 'adauru no'o tofuna la Jisas Kraes ngaia 'e mae no'o 'usi adauru. Tofuna ngaia 'e 'ilo'oo, dauru goru su'a kwala'imori ai na la Jisas Kraes te'e fa'amoori 'adauru fa'asia nga kwa'ikwa'inga na God. ¹⁰ Mai na'o, dauru nga maarimae na God, tafe'ua ma alata lo'oo ngaia wane ni kwaimaanga adauru tofuna nga maenga na nga Wela aana. Ma tofuna na'a dauru ta'a ni kwaimaanga na God, goru su'a kwala'imori ai na ngaia te'e fa'amooria dauru suria la Jisas Kraes ngaia 'e moori la'u. ¹¹ Kiu, ma te'e 'ola lo'oo mola 'amoe na'a 'aguru aile'a tofuna. Tafe'ua ma goru aile'a la'u mola suria nga 'olataa na'a la God 'e agea 'ania la Jisas Kraes nga Alafa adauru ne'e orite'eni 'adauru fana 'i dauru ta'a ni kwaimaanga na God.

La Adam fe'enia la Jisas Kraes

¹² La Adam ngaia 'e agea rianga ma rianga na ngaia 'e agea, ngaia ka ngaria mai maenga fana fanua lo'oo 'i wado. Ma tofuna ngaia 'e 'ilo'oo, nga maenga 'e nigi mai na ta'a te'efou, tofuna gila

abulo 'ame le'a no'o. ¹³ Na'ona God 'e kwatea nga Tagi fala Moses, nga rianga ngaia 'e nana'i no'o fofona fanua lo'oo 'i wado, tafe'ua ma God ngaia 'ame manadaia te'efuta rianga na ta'a alata Tagi ngaia 'e 'amoe 'ua. ¹⁴ Tafe'ua ma eta mai na alata ala Adam leleka maka nigi na alata ala Moses, ta'a te'efou gila mae, gwa'a gila 'ame 'oia nga tagi ne'e leka no'o mai fa'asia God 'ilaka'u la Adam.

La Adam 'e 'ilaka'u nga nununa nga Kraes ne'e nigi mai 'i buri. ¹⁵ Nga rua wane lo'oori gala 'ame tooto'o, tofunu nga 'ola 'e le'a na'a la Kraes ngaia 'e agea fadauru 'ame 'ilaka'u nga 'ola 'e ria na'a la Adam 'e agea. Ngaia 'e kwala'imori nga ta'a 'e aula gila mae tofunu nga abulongaa 'ame le'a ala Adam. Ma ngaia ka kwala'imori iiki na nga kwaimaanga ala God, ma nga kwakwatenga tago ana God 'e iiki maka ba'ita la'u mola fana nga ta'a te'efou suria la Jisas Kraes ma nga kwailaeta'afinga aana. ¹⁶ Ma tani kwaitataringa ngaa'i la'u ne'e to'oru 'i laloana nga kwakwatenga na God ma nga rianga na la Adam 'e agea. Suria 'i burina nga rianga ala Adam, God 'e kwatea kwa'ikwa'inga. Ma 'i tofunu nga 'ola 'e le'a lo'oo God 'e kwatea te'efou ai fadauru 'ania la Jisas, ngaia 'e fa'aodoa ta'a 'e aula 'i maana, gwa'a gila agea ni 'ola 'e aula ne'e ria. ¹⁷ Aia, ngaia 'e kwala'imori na ta'a te'efou gila mae tofunu nga abulongaa 'ame le'a na te'e wane momola. Ma ka kwala'imori iiki la'u mola, ni dai na'a gila ngaria nga kwaimaanga ala God fe'enia nga kwakwatenga aana 'ania nga odonga, gila to'o na mooringa firi tofunu la Jisas Kraes.

¹⁸ Ngaia lo'oo, te'e wane momola la Adam 'e agea 'ola ne'e ria, ma God ka kwatea kwa'ikwa'inga

fana ta'a te'efou. Ma ka 'ilo'oo la'u mola, te'e wane ngaa'i la Jisas ngaia 'e agea te'e 'ola 'e le'a, ma God ka fa'aodoa nga ta'a te'efou, ma ngaia ka kwatea no'o mooringa firi faga. ¹⁹ Ma ta'a te'efou gila ka to'oru 'ania abulongaa 'ame le'a, suria nga falafala na te'e wane ngaa'i. Ma ngaia 'e 'ilo'oo la'u mola, tofunana nga lo'onga ana te'e wane momola, ta'a 'e aula gila odo 'i maana God.

²⁰ God 'e kwatea no'o Tagi ala Moses fana nga ta'a 'agila su'a na ni 'ola 'e aula na gila agea ne'e kuta. Tafe'ua ma alata na'a ta'a gila agea ni 'ola 'e aula ne'e ria, God bi'i faate'enia kwaimaanga ba'ita aana. ²¹ Ngaia lo'oo, 'ua mai na'o, nga abulongaa 'ame le'a 'e ba'ita no'o fafia nga ta'a fana maenga. Ma ka 'ilo'oo na nga alata lo'oo, nga kwailaeta'afinga ala God ngaia 'e ba'ita no'o fafia nga ta'a fana 'agila odo. Ma ngaia ne'e agea ma goru ka ngaria no'o mooringa firi tofunana nga 'ola lo'oo la Jisas Kraes nga Alafa ngaia 'e agea fadauru.

6

Goru moori fa'asia rianga tofunana maenga ala Jisas Kraes

¹ 'Olataa na'a tagoru iiria suria nga alafu-unga lo'oo 'inau ku giria? 'Aguru alami 'adauru fana 'agoru agea mola abulongaa 'ame le'a furifuri, fana God 'ani faate'enia la'u mola nga kwaimaanga ba'ita lo'oo aana fadauru 'ani nana'i mola furifuri? ² 'Amoe no'o! Ngaia 'e 'ilaka'u dauru goru mae no'o ma goru ka rugate'enia no'o falafala na rianga. 'Uta'i na goru leleka fana to'orunga la'u na rianga? ³ Amooru moru su'a no'o

ai nga 'ola lo'oo: Nga alata goru naruabu no'o, ngaia 'e faate'enia nga ladonga adauru fe'enia la Jisas Kraes, ma dauru goru lado la'u mola fe'enia na nga maenga aana. ⁴ Aia na nga naruabunga, dauru goru mae no'o fe'enia la Jisas Kraes, ma gila ka kwaiato adauru la'u mola fe'enia, fana 'agoru tata'e 'ania mooringa fooru, 'ilaka'u la Jisas Kraes na'a God na Ma'a 'e tata'ea fa'asia nga maenga 'ania nga tegelangaa aana.

⁵ Du'ana goru lado fe'enia la Jisas Kraes 'ania maenga ana, God te'e tata'e 'adauru la'u mola 'ilaka'u na ngaia 'e tata'ea la Jisas Kraes. ⁶ Ma adauru goru su'a no'o ai lo'oo nga mooringa laka'u adauru mai na'o, ngaia 'e mae no'o fe'enia la Jisas Kraes na 'ai folo, fana nga falafala 'ua ne'e ria 'adauru 'ani mae, ma nga rianga 'e 'ato 'ani ba'ita no'o fafi 'adauru. ⁷ Du'ana ngaia 'e 'ilo'oo, na alata wane 'e mae no'o, ngaia 'e 'ato 'ani to'oru 'i olofana tegelangaa na rianga. ⁸ Ma tofunu dauru goru mae 'ua no'o fe'enia la Jisas Kraes, dauru goru tagoto'o tagoru moori la'u mola fe'enia. ⁹ Du'ana dauru goru su'asuria la Jisas Kraes ngaia 'e tata'e no'o fa'asia nga maenga, ma ngaia 'e 'ato iiki 'ani mae la'u, ma nga maenga 'e 'ato 'ani ba'ita no'o fafia. ¹⁰ Ngaia 'e mae te'e alata momola fana 'ani riufia rianga, ma ngaia 'e moori no'o fana fa'aba'italana God. ¹¹ Ma ka 'ilo'oo la'u mola, moru manata 'ilaka'u na'a mooru moru mae no'o ma moru sia abulo la'u fana rianga. Mai 'amooru moru ka moori no'o fana fa'aba'italana God suria la Jisas Kraes.

¹² Ngaia lo'oo, mooru moru sia alamia mola nga abulongaa 'ame le'a 'ani ba'ita la'u fafia noni

mooru ma moru sia lado mola na nga kwaisiriinga ne'e ria. ¹³ Ma 'amooru moru sia alamia mola te'efuta gula 'ola na noni mooru fana rianga, fana 'amoru agea ni 'ola ne'e ria. Tafe'ua ma moru kwatea mooru talamooru fana God, 'ilaka'u nga ta'a na'a God ngaia 'e lafuga fa'asia nga maenga fana mooringa fooru, ma moru ka kwatea no'o noni mooru ma nga moori lamooru te'efou fana God, fana 'amooru agea ni 'ola 'e odo. ¹⁴ Ngaia na'a, mooru moru sia alamia mola nga abulongaa 'ame le'a 'ani ba'ita la'u fafi 'amooru, tofunu 'amooru moru 'ame to'oru 'i olofana nga Tagi, tafe'ua mai 'amooru moru to'oru no'o 'i olofana nga kwailaeta'afiinga na God.

Ta'a gila taunga'i fana agelana odonga

¹⁵ 'Ilo'oo ma dauru 'agoru agea mola rianga, suria goru 'ame to'oru 'i olofana nga Tagi, ma goru to'oru mola 'i olofana nga kwailaeta'afiinga na God? 'Amoe no'o! ¹⁶ Aia, mai 'amooru moru su'a no'o ai, ni dai na'a moru firia fana lo'onga suria, ngaia ne'e ba'ita fafi 'amooru. Maka 'ilo'oo la'u mola, lauta mooru moru firia lo'onga suria abulongaa 'ame le'a, 'amooru tamoru mae. Ma lauta mooru moru firia lo'onga suria God, tamoru to'oru 'ania odonga. ¹⁷ Nau ku baatafea God! Gwa'a 'i na'o, 'amooru moru lo'o suria abulongaa 'ame le'a, tafe'ua ma alata lo'oo mooru moru lo'o kwala'imori no'o suria nga kwaifa'ananaunga kwala'imori lo'oo God 'e kwatea famooru. ¹⁸ Ngaia lo'oo, God 'e rube 'amooru fa'asia nga tegelangaa na rianga, maka arua mooru nga ta'a ni

taunga'inga na God no'o fana 'amoru dau suria nga 'ola 'e odo.

¹⁹ Nau ku fata 'ilo'oo 'ania nga tarifulaa suria nga ta'a ni taunga'inga fe'enia nga ta'a ba'ita, tofuna manata lamooru 'e waata'uta'u, ma ngaia 'e talawada'u fana 'amoru su'aai. Na alata 'e sui no'o mai, mooru moru kwatea noni mooru te'efou fana abulongaa 'ame le'a ma rianga te'efou. Ma alata lo'oo, mooru tamoru kwatea mooru te'efou no'o fana God fana 'amoru agea no'o ni 'ola 'e odo.

²⁰ Na alata rianga ngaia 'e ba'ita fafi 'amooru, mooru moru 'ame manata abelo mola fana age-lana ni 'ola 'e odo. ²¹ Aia, moru 'ame ngaria mola ta 'ola 'e le'a fa'asia nga abulongaa 'ame le'a laka'u moru agea. Ma alata lo'oo, moru maila suria nga abulongaa 'ame le'a lo'oo moru agea mai na'o. Nga ta'a na'a gila abulo 'ame le'a 'ilo'oo, tagila mae. ²² Tafe'ua ma nga alata lo'oo, God 'e rube 'amooru fa'asia nga abulongaa 'ame le'a, ma amooru nga ta'a ni taunga'inga na God lo'oo no'o. Ma ni 'ola 'e le'a na moru ngaria fa'asia 'ola lo'oo 'e 'ilo'oo: moori lamooru 'e abu ma moru ka ngaria no'o nga mooringa firi. ²³ Suria nga abulongaa 'ame le'a 'e kwatea maenga, tafe'ua ma nga kwakwatenga lo'oo na God 'e kwate tago no'o ai nga mooringa firi suria la Jisas Kraes nga Alafa adauru.

7

Dauru goru 'ame to'oru 'i olofana nga Tagi ala Moses

¹ Ta'a ni futanga ala Jisas Kraes, nau ku su'aai 'amooru moru su'a na nga Tagi. To'omia 'amooru su'a na nga wane ngaia 'e to'oru 'i olofana Tagi na

alata ngaia 'e momoori mola 'ua. ² Maka 'ilo'oo la'u mola fana nga noni ne'e 'afe no'o. Alata na'a kwaiina ngaia 'e momoori 'ua, nga tagi 'e iiria ngaia 'ame to'omia fana 'ani baiwane la'u fana ta wane ngaa'i matari. Tafe'ua ma, lauta nga kwaiina ngaia 'e mae no'o, ngaia te'e bi'i arube fa'asia nga tagi na fuageninga, ma ngaia 'e to'omia 'ani baiwane la'u mola. ³ 'Ilo'oo ma, lauta nga noni lo'oo 'ani to'oru la'u fe'enia wane matari na alata kwaiina 'e momoori 'ua, nga noni lo'oori tagila iiria 'ania noni 'e agemani'a. Ma lauta nga kwaiina ngaia 'e mae no'o, ma ngaia 'e arube no'o fa'asia nga tagi na fuageninga, ngaia te'e baiwane la'u fana ta wane ngaa'i, ma gila sia iiria mola 'ania noni agemani'a.

⁴ Ta'a ni futanga agu, ngaia ka 'ilo'oo la'u mola fadauru. Suria alata la Jisas Kraes ngaia 'e mae, ngaia 'e 'ilaka'u dauru goru mae la'u mola. Du'ana dauru goru mae, 'aguru arube no'o fa'asia nga Tagi ala Moses. 'Ilo'oo ngaia 'e talawada'u fana God 'ani lado 'amooru fe'enia la Jisas. Na alata lo'oo, dauru nga ta'a ala Jisas Kraes na'a la God 'e tata'ea fa'asia nga maenga, fana 'agoru fa'aba'ita God 'ania to'orunga 'e odo. ⁵ Na alata goru lo'o suria nga kwaisiriinga 'e ria 'adauru, manata ladauru ne'e ria 'e tegela na noni dauru tofuna goru su'a no'o na nga Tagi. Ma tofuna goru agea ni 'ola ne'e ria 'ilo'oo, goru to'omia no'o maenga. ⁶ Tafe'ua ma nga alata lo'oo, goru arube no'o fa'asia nga Tagi ne'e ba'ita fafi 'adauru mai na'o, tofuna nga mango 'e 'ola 'adauru 'i na'o 'e mae no'o. Ma nga alata lo'oo, 'agoru taunga'i no'o fana God, ma goru ka leka no'o suria nga tala fooru na

lo'onga suria nga kwaisiriinga na nga Anoe 'ola Abu. Mai dauru goru 'ame leka no'o suria nga tala 'ua na nga Tagi ala Moses.

Nga tagi na God 'e faate'enia rianga adauru

⁷ 'Ilo'oo ma dauru goru iiria nga Tagi 'e ria? 'Amoe! Nga Tagi 'ame ria, tofuna nga Tagi lo'oo ngaia 'e faate'enia agu 'olataa na'a rianga. Lautu nga Tagi 'ame iiria 'ilo'oo, "I'oo sia siria mola 'ola na ta wane ngaa'i," nau ku bobolosia mola na'a kwaisiriinga 'ilo'oo 'e ria. ⁸ Ma ngaia 'e 'ilo'oo, nga falafala na rianga 'e taunga'i 'ania nga Tagi fana 'aku siria ni 'ola 'e aula ne'e 'ame to'omia fana 'aku siria. Lautu nga Tagi ngaia 'e 'amoe, ma nga rianga 'e 'amoe la'u mola. ⁹ 'Ua mai na'o nau ku 'ame su'a na Tagi mai nau ku momoori mola. Ma alata nau ku tala'ae fana su'anga na tagi lo'oo na God, nga falafala lo'oo na rianga ngaia 'e tata'e tegela'a 'ubulana manatalagu, ma ngaia ka kwa'i nau no'o. ¹⁰ Nga Tagi na God 'e kwatea fana 'agoru to'o na mooringa firi fe'enia God, ma ngaia 'e faate'enia na 'inau ku to'omia 'aku mae. ¹¹ Nga rianga 'e kotofi nau 'ania Tagi. Nga kwaisiriinga agu ne'e ria ngaia ne'e ngaria nga Tagi le'a lo'oo, ma ka kwa'i nau. ¹² Ngai lo'oo, nga Tagi ala Moses 'e abu, maka odo, ma ka le'a.

¹³ 'Ilo'oo ma nga Tagi le'a lo'oo ne'e agea nau ku mae? 'Amoe! Nga abulongaa 'ame le'a ne'e ngaria 'ola 'e le'a maka kwa'i nau 'ania. Nga tagi 'e faate'enia nga rialana nga rianga 'adauru fana 'aguru su'aai na abulongaa 'ame le'a 'e ria 'e iiki.

¹⁴ Goru su'aai na nga Tagi 'e leka mai fa'asia God. Ma 'inau nga wane lo'oo mola, ma rianga 'e ba'ita

fafi nau. ¹⁵ Nau ku 'ame su'a na 'olataa na'a 'inau ku agea, tofuna 'inau ku 'ame agea mola ni 'ola le'a lo'oo 'inau ku siria fana agelai, mai nau ku agea mola ni 'ola 'e ria na'a nau ku ma'asiri ai. ¹⁶ Ma tofuna nau ku agea mola ni 'ola na'a nau ku 'ame siria agelai, ngaia 'e faate'enia nau ku alafafia nga Tagi na God ngaia 'e le'a. ¹⁷ Du'ana 'ola lo'oo, 'inau ku su'aai, 'inau ku 'ame agea nga rianga lo'oo, tafe'ua ma nga rianga ne'e nana'i mola agu ne'e agea.

¹⁸ Nau ku su'aai nga le'anga ngaia 'ame nana'i 'ubulana manatalagu ne'e ria. Suria ngaia 'e 'ato fagu fana agelana ni 'ola 'e le'a, gwa'a nau ku siria mola agelana ni 'ola 'e le'a. ¹⁹ Mai nau ku 'ame agea mola ni 'ola le'a lo'oo nau ku siria agelai, mai nau ku 'ame mamalo mola fa'asia agelana ni 'ola 'e ria na'a nau ku 'ame siria mola agelai. ²⁰ Ma lauta nau ku agea no'o ni 'ola na'a ku 'ame siria mola agelai, 'ino'ona mai nau ku 'ame agea, tafe'ua ma nga rianga lo'oo 'e to'oru 'i 'ubulana manatalagu ne'e agea.

²¹ Nau ku iiria la'u nga 'ola na'a 'inau ku daria ne'e 'ilo'oo: Alata nau ku siria agelana nga 'ola 'e le'a, nga rianga 'ubulana manatalagu 'e rui nau. ²² Nga mangogu 'e siria mola lekanga suria nga Tagi na God. ²³ Tafe'ua ma nga rianga 'i manatalagu 'e funu mola 'usia nga le'anga lo'oo 'ubulana moorilagu. Ma nga rianga lo'oo 'e taunga'i 'ubulana manatalagu 'e usunge'eni nau fana agelana ni 'ola ne'e ria. ²⁴ 'Inau nga wane ria 'ilo'oo! Ni dai lo'oo te'e kwaibooni agu fana 'aku sia lo'o mola suria rianga ne'e ngari nau fana maenga? ²⁵ Nau ku baatafea God, suria ngaia ne'e kwaibooni agu

'ania la Jisas Kraes nga Alafa adauru! Ngai lo'oo, 'ubulana mangogu, nau ku siria 'aku lo'o suria nga Tagi na God, tafe'ua ma tofunu nga manatangaa ne'e ria ngai agu, rianga ngaia 'e ba'ita no'o fafi nau.

8

To'oru suria nga tegelangaa na nga Anoe 'ola Abu

¹ Dauru goru lado no'o fe'enia la Jisas Kraes, ma God 'e sia fata gulete'eni 'adauru mola ma ngaia 'esia kwatea mola nga kwa'ikwa'inga fadauru. ² Goru su'ana ngaia 'e kwala'imori, tofunu nga tegelangaa na nga Anoe 'ola Abu 'e kwatea ma goru ka to'oru 'ania mooringa fooru suria goru lado fe'enia la Jisas Kraes. Ma ngaia ka rube 'adauru la'u mola fa'asia nga tegelangaa na abulongaa 'ame le'a ne'e ba'ita no'o fafi 'adauru ma ka talai 'adauru fana maenga. ³ Nga Tagi ala Moses, 'e 'ato no'o 'ani rube 'adauru fa'asia nga tegelangaa na rianga fe'enia maenga, tofunu kwaisiriinga adauru ne'e ria 'e kwatea goru waata'uta'u fana lekanga suria nga Tagi lo'oori. Tafe'ua ma la God ne'e rube 'adauru fa'asia nga tegelangaa na rianga fe'enia maenga. Suria ngaia 'e kwatea no'o Wela aana fana 'ani to'o na labe'e wane 'ilaka'u nga wane, tafe'ua ma ngaia 'ame abulo 'ilaka'u nga ta'a, ma God ka tabo 'ania fana 'ani lafua nga rianga adauru. ⁴ God 'e agea 'ilo'oo fana 'agoru to'omia lekanga suria ni 'ola 'e odo na'a Tagi 'e iiria fadauru. Ma ngaia 'e talawada'u mola suria goru lo'o suria nga Anoe 'ola Abu, ma goru 'ame lo'o suria nga kwaisiriinga ne'e ria na labe'e wane.

⁵ Ma ni dai na'a gila leka suria nga kwaisiriinga ne'e ria ana labe'e wane, gila manata mola faga suria ni 'ola lo'oo. Tafe'ua ma ni dai na'a nga Anoe 'ola Abu ngaia 'e talaiga, gila manata suria agelana nga kwaisiriinga ana Anoe 'ola Abu. ⁶ Ma lauta nga kwaisiriinga ne'e ria na labe'e wane 'e talaia nga wane, ngaia te'e mae. Ma lauta nga Anoe 'ola Abu 'e talaia nga wane, ngaia te'e to'o na mooringa fooru fe'enia nga aloalonga. ⁷ Ma lauta nga kwaisiriinga ne'e ria na noni'iwane ngaia 'e talaia wane, ngaia 'e marimae no'o na God, tofuna ngaia 'ame lo'o suria nga Tagi na God, ma ngaia 'ame to'omia fana lo'onga 'i suria. ⁸ Nga ta'a na'a gila lo'o suria nga kwaisiriinga ne'e ria na labe'e wane, ngaia 'e 'ato iiki 'agila fa'abaole'a God.

⁹ Tafe'ua mai 'amooru, nga kwaisiriinga ne'e ria na labe'e wane 'ame ba'ita fafi 'amooru. Lautu nga Anoe 'ola Abu ngaia 'e nana'i 'ubulana moori lamooru, ma ngaia te'e ba'ita fafi 'amooru. Ma ni dai na'a nga Anoe 'ola na God* ngaia 'ame to'oru 'ubulana mangona, ngaia nga wane ala Jisas Kraes 'amoe. ¹⁰ Ma la Jisas Kraes 'e nana'i 'ubulana moori lamooru, gwa'a nga noni mooru te'e mae tofuna nga abulongaa 'ame le'a. Ma nga mango mooru ngaia 'e moori, tofuna God ngaia 'e fa'aodo 'amoru no'o. ¹¹ Ma nga Anoe 'ola na God ne'e tata'ea la Jisas Kraes fa'asia nga maenga, ngaia 'e to'oru no'o 'ubulana moori lamooru. Ma God te'e tata'ea la'u mola noni mooru 'ania nga Anoe 'ola Abu ne'e to'oru 'ubulana moori lamooru.

¹² Ngaia na'a, ta'a ni futanga agu, goru to'o na

* **8:9** Grik ngaia 'ame wataga. Bala ngaia 'e iiria Anoe 'ola ala Kraes.

te'e 'ola fana agelai, lo'oo 'aguru to'oru suria nga kwaisiriinga ana Anoe 'ola Abu. Dauru goru sia lo'o la'u suria nga kwaisiriinga 'e ria na labe'e wane. ¹³ Lautu 'amooru moru lo'o suria nga kwaisiriinga ne'e ria na labe'e wane, 'amooru tamoru mae. Ma lautu moru lo'o suria nga Anoe 'ola Abu fana 'amoru kwa'ia nga abulongaa ne'e ria, tamoru to'o na mooringa firi. ¹⁴ Ma ni dai na'a Anoe 'ola na God 'e talaiga, gila no'o na nga ru'uru'ua na God.

¹⁵ Nga Anoe 'ola Abu lo'oo God 'e kwatea famooru, ngaia 'ame agea 'amooru ma'unge'enia God 'ani 'ilaka'u nga ta'a ni taunga'inga tago ne'e ma'unge'enia wane ba'ita aana. Tafe'ua ma nga Anoe 'ola Abu ne'e kwatea ma moru ka lau no'o fana nga wela na God. Ngaia ne'e kwatea 'e talawada'u no'o fadauru fana 'agoru fa'alata 'ania, "Mama'a." ¹⁶ Nga Anoe 'ola Abu 'e iiria fana mango dauru na dauru nga ru'uru'ua na God. ¹⁷ Ma tofuna 'adauru nga ru'uru'ua aana, tagoru ngaria no'o 'ola 'e le'a na ngaia 'e gonia fana nga ru'uru'ua aana. Ni 'ola lo'oo ngaia 'e kwatea la'u mola fala Jisas Kraes. Goru ngaria mola ni 'ola lo'oori, tofuna dauru goru lado fe'enia la Jisas Kraes na nga nonifiinga aana, fana 'agoru lado la'u mola fe'enia na fougounga aana.

Nga fougounga na ngaia te'e nigi mai

¹⁸ Ma gwa'a goru to'o na nonifiinga fofona fanua lo'oo 'i wado, nau ku mangoto'o mola, nga fougounga na'a God te'e kwatea fadauru, ngaia 'e ba'ita maka riufia nga 'ato'atolanga lo'oo goru daria na alata lo'oo. ¹⁹ Ni 'ola te'efou lo'oo God 'e launge'enia, gila mamania mola nga alata God te'e

faate'enia nga ru'uru'ua kwala'imori ana. ²⁰ Ni 'ola lo'oo te'efou na God ngaia 'e launge'enia, tagila fusi ma tagila 'ola 'uri'uri mola. God 'e agea 'ilo'oo 'amoe la'u 'i suria nga kwaisiriinga na ni 'ola lo'oori, tafe'ua ma suria kwaisiriinga ana 'i talana. Ma ni 'ola te'efou te'e mamania nga ²¹ alata God 'ani rubega fa'asia maenga ma ka agea 'agila to'oru arube fe'enia nga ru'uru'ua aana. ²² Goru su'aai 'ita no'o mai 'ua leleka maka nigi na alata lo'oo, na ni 'ola te'efou gila to'oru 'ania nonifiinga 'ilaka'u nga nonifiinga na alata nonigeni 'e wela fii.

²³ Mai dauru na goru to'o na Anoe 'ola Abu lo'oo na God, ngaia 'e kwatea fadauru 'ilaka'u nga kwakwatenga eteeta aana, goru aani 'ubulana mango dauru la'u mola. Ma dauru goru mamania la'u mola alata fana God 'ani lafua nonifiinga fa'asia noni dauru maka kwatea 'adauru nga ru'uru'ua kwala'imori aana. ²⁴ God ngaia 'e fa'amoori 'adauru 'e sui no'o, ngai lo'oo goru kwaimamani mola fana 'olataa na ngaia 'e fa-taarunga'i ai fadauru. Tafe'ua ma lauta goru to'o no'o na 'olataa na'a dauru goru mamania, ngaia te'e 'ato fana 'agoru kwaimamani la'u. 'Olataa na tagoru mamania la'u lauta goru to'o no'o na 'ola na goru kwaimamani fai? ²⁵ Tafe'ua ma lauta goru mamania 'ola na'a goru 'ame to'o mola 'ua ai, dauru tagoru mamania fe'enia nga nonimaabenga.

²⁶ Ma ka 'ilo'oo la'u mola, nga Anoe 'ola Abu 'e leka la'u mola mai fana booni ladauru, na alata moori ladauru ngaia 'e waata'uta'u ma goru ka bobolosia tagoru fo'asia 'utaa. Ma nga Anoe 'ola

Abu 'i talana ne'e soea God fadauru 'ubulana kwa-ialasinga ana na'a dauru goru 'ame su'a no'o na fa'awatagalai. ²⁷ Ma God na'a ngaia 'e su'a mousia nga moori ladauru te'efou, ma ngaia 'e su'a la'u mola na nga manatalana nga Anoe 'ola Abu. Ma nga manatana Anoe 'ola Abu ngaia 'e 'ilo'oo: ngaia 'e soea God 'usi 'adauru nga ta'a aana, suria nga kwaisiriinga aana.

²⁸ Ma 'idauru goru su'a na nga 'ola lo'oo: Dauru na goru kwaimaa fana God, God 'e fa'ale'a adauru 'ania nga 'ola 'e ria ma 'ola 'e le'a lo'oo ne'e lau adauru. Ngaia 'e agea 'ilo'oo fadauru, ta'a na'a ngaia 'e firi 'adauru, tofuna nga kwaisiriinga aana fadauru ne'e 'ilo'oo. ²⁹ Suria 'e aburu no'o mai, God ngaia 'e firi 'adauru, ma ka aru 'adauru fana 'agoru 'ilaka'u Wela aana la Jisas, fana la Jisas na'a nga wane eteeta fadauru nga fu'uwane ni futanga aana. ³⁰ Aia, ma fadauru nga ta'a na'a God 'e firi 'adauru 'ua no'o mai fana ru'uru'ua aana, ngaia 'e soe 'adauru te'ana. Ma 'i dauru na'a ngaia 'e soe 'adauru 'ilo'oo, ngaia ne'e fa'aodo 'adauru 'i maana. Ma dauru na'a ngaia 'e fa'aodo 'adauru, ngaia 'e kwatea foufounga la'u mola fadauru.

Te'efuta 'ola 'ame to'ofonosia kwaimaanga na God fadauru

³¹ Ma alata goru manata suria ni 'ola lo'oori, goru su'aai te'efuta wane 'ame to'omia no'o fana 'ani tata'e fana funuri ladauru, tofuna God ngaia 'e kwaibooni adauru. ³² Gwa'a nga Wela aana, la Jisas, ma ngaia 'ame ogani la'u mola ana, tafe'ua ma ngaia 'e kwatea 'ingai fana 'ani mae fadauru. Ma tofuna la Jisas 'e agea ni 'ola le'a

lo'oori fadauru, ngaia te'e kwatea la'u mola ni 'ola te'efou fadauru. ³³ Te'efuta wane 'ame to'omia 'ani fata gule 'adauru, ta'a na'a God 'e firi 'adauru no'o, tofuna God 'i talana 'e iiria na'a dauru goru odo no'o. ³⁴ Ma te'efuta wane 'ame to'omia 'ani sufaa 'adauru la'u mola, tofuna la Jisas Kraes ngaia 'e mae 'ua no'o fadauru, maka tata'e la'u mola, ma nga alata lo'oo, ngaia 'e to'oru 'i gula le'a na God, ma ngaia ka orisia God 'ani kwaibooni adauru. ³⁵ Ma tofuna ngaia 'e 'ilo'oo, te'efuta 'ola 'amoe no'o fana 'ani lafu 'adauru fa'asia nga kwaimaanga ala Jisas Kraes fadauru. Ma gwa'a 'agoru to'oru 'ania 'ato'atolanga ba'ita, ma nga ta'a gila ka agea ni 'ola 'e ria fadauru, ma goru ka molo'u, ma goru ka galafa, ma gila ka kwa'i 'adauru, ngaia 'e 'ato no'o 'agila lafu 'adauru fa'asia nga kwaimaanga ala Jisas Kraes. ³⁶ Nga Girigiringa Abu laka'u 'e iiria na ni 'ola lo'oo te'e nigi te'adauru maka 'ilo'oo, "Na alata lo'oo te'efou, gila irito'ona fana kwa'i lameeru, tofuna meru leka 'i suri'o. 'Ameeru meru 'ilaka'u no'o sifisifi na gila sasari agau ai no'o fana kwa'ilana."

³⁷ 'Ubulana to'oto'o ni 'ola na mooringa, dauru goru su'asuria tagoru talariufia, tofuna la Jisas Kraes te'e booni adauru tofuna ngaia 'e kwaimaa fadauru. ³⁸ Nau ku su'aai te'efuta 'ola 'ame to'omia no'o fana lafu ladauru fa'asia nga kwaimaanga ba'ita lo'oo aana gwa'a alata goru moori 'ua, 'amoe ma nga alata 'agoru mae no'o. 'Ato fana te'efuta enselo, 'amoe ma anoe 'ola 'e ria, 'amoe ma te'efuta tegelangaa 'agila lafu 'adauru fa'asia nga kwaimaanga ala Jisas Kraes. Ma te'e 'ato la'u mola fana te'efuta 'ola na alata lo'oo, 'amoe ma nga

alata lo'oo ngaia 'ua mai 'ani lafu 'adauru fa'asia nga kwaimaanga aana. ³⁹ Te'efuta 'ola 'amoe no'o 'ubulana fanua lo'oo 'i wado, 'amoe ma 'i langi, 'amoe ma te'efuta 'ola na God 'e launge'enia 'e to'omia fana lafu ladauru fa'asia nga kwaimaanga aana. Ngaia 'e 'ato 'e iiki 'agila lafu 'adauru fa'asia nga kwaimaanga ala God fadauru na ngaia 'e faate'enia fadauru ala Jisas Kraes nga Alafa adauru.

9

God 'e firia ta'a 'i Jiu

¹ Te'e 'ola momola na'a nau ku siria 'aku iiria famooru, ma 'ola lo'oori ngaia 'e kwala'imori 'e iiki. Nau ku 'ame kotofi 'amooru, tofuna 'inau nga Wane ni Kwairiinga ala Jisas Kraes. Mai nau ku su'aai nga alafuunga lo'oo nau ku iiria famooru, ngaia 'e kwala'imori, tofuna nga Anoe 'ola Abu lo'oo 'e talaia nga manatangaa agu. ² Nga 'ola lo'oo nau ku iiria ngaia 'e 'ilo'oo, nau ku kwaimanadai iiki, suria nga ta'a 'i Jiu gila 'ame tagoto'o ala Jisas Kraes. ³ Gila na'a nga ta'a agu, tofuna 'inau nga wane 'i Jiu la'u mola. Nau ku 'uri mola fana God 'ani kwatea kwa'ikwa'inga fagu maka lafu nau fa'asia la Kraes, lauta ngaia 'e boonia ta'a 'i Jiu 'agila leka mai te'ana. ⁴ Suria nga ta'a 'i Jiu, gila nga ta'a na God. Ma God 'e suru'iga 'ua no'o mai, fana 'agila lau fana nga wela aana, mai ngaia ka faate'enia nga tegelangaa aana faga. God ka fataarunga'i fana 'ani nanamate'eniga. Ma God 'e kwatea no'o Tagi faga. Ma gila ka su'a kwala'imori no'o na falafala fana fo'osilana God. Ma God ka kwatea ni fataarunga'inga no'o faga. ⁵ Ma nga

wawarifuga na'a nga ta'a ba'ita na God ngaia 'e firiga 'ua no'o mai.* Ma la Jisas Kraes la'u mola, na alata ngaia 'e futa mai, ngaia nga wane 'i Jiu. Ma ngaia 'e to'omia 'agoru baatafea God furifuri! Ma ngaia ne'e ba'ita no'o fafia ni 'ola te'efou. Kiu.

⁶ Ma God ngaia 'ame 'oia fataarunga'inga aana fana ta'a 'i Jiu. Suria ta'a te'efou 'i Jiu gila ta'a kwala'imori na God 'amoe. ⁷ Ma gwa'a nga ta'a te'efou na gila futa orioritana la Ebrahim, ma gila ru'uru'ua na God 'amoe mola. Ma God ngaia 'e fata 'ilo'oo fala Ebrahim, “Nga orioritamu kwala'imori te'e leka fa'asia nga orioritana la Aesak.”[☆] ⁸ Ma nga 'ola lo'oo 'e faate'enia fadauru, nga ru'uru'ua te'efou na gila futa orioritana la Ebrahim gila nga ru'uru'ua na God 'amoe. Tafe'ua ma nga ta'a lo'oo gila futa mai suria nga fataarunga'inga na God na'a gila nga ru'uru'ua kwala'imori ala Ebrahim. ⁹ Nga fataarunga'inga laka'u God 'e iiria fala Ebrahim ne'e 'ilo'oo, “Farisi fooru, nau taku ori la'u mai te'amu, ma ni Sera noni amu te'e fa'afuta te'e wela wane.”[☆]

¹⁰ Ma te'e 'ola ngaa'i la'u, la Aesak fe'enia ni Rebeka, nga wawarifu dauru, gala to'o na rua 'i'iu wane. ¹¹⁻¹² Ma 'i na'ona na'a ni Rebeka 'ani fa'afuta, God ka alafuu 'ilo'oo fana, “Nga wela na'ona'o te'e taunga'i fana wela ngai buri.”[☆] Ngaia 'e iiria nga 'ola lo'oori 'e sui mola ma nga rua 'i'iu lo'oori gala bi'i futa mai, ma gaa'a gala 'ame agea 'ua ta 'ola ne'e le'a 'amoe ma 'ola 'ame le'a. Ngaia ka 'ilo'oo suria God 'e faate'enia fadauru na ngaia

* **9:5** Ni wane lo'oo na'a gila la Ebrahim, la Aesak, ma la Jakob.

[☆] **9:7** Jenesis 21:12 [☆] **9:9** Jenesis 18:10 [☆] **9:11-12** Jenesis 25:23

'e firia te'e wela suria nga manatalana 'i talana, 'amoe la'u suria nga taunga'inga gaa'a gala agea. ¹³Ma la God laka'u 'e iiria 'ubulana nga Girigiringa Abu maka 'ilo'oo, "Nau ku firia la Jakob, mai nau ku ma'asiri ala Esau."✧

¹⁴Ma lauta ta wane 'ani iiria na'a God ngaia 'ame odo tofuna ngaia 'e firia te'e wela ma nga wela ngaa'i ka 'amoe, alafuunga no'ona ngaia 'ame to'o. ¹⁵Suria God ne'e iiria 'ua no'o mai fala Moses maka 'ilo'oo, "Nau na'a nau ku firia ni dai na nau ku laeta'afia. Ma 'inau ku friga suria nga kwaisiriinga agu 'i talagu." ✧ ¹⁶Tofuna nga 'ola lo'oori, goru su'aai na God 'ame firia nga wane suria nga 'ola na'a gila siria 'amoe ma gila agea, tafe'ua ma ngaia 'e firia ta'a suria nga kwaimanadainga aana. ¹⁷Ma God ka alafuu fana nga kiingi 'i Ijip 'ubulana Girigiringa Abu maka 'ilo'oo, "Nau ku arua 'i'oo 'ani kiingi fana 'aku faate'enia nga tegelangaa agu 'ania ni 'ola lo'oo nau taku agea famooru, ma fana nga ta'a na fanua lo'oo te'efou 'agila su'aai na nga tegelangaa agu."✧ ¹⁸Ngaia na'a, God ngaia 'e laeta'afia mola ni dai na'a ngaia 'e siria, ma ngaia ka fa'angasia manatalana ni dai na'a ngaia 'e siria.

God ngaia 'e kwaisufai maka kwaimanadai

¹⁹Bala nga wane ngaia te'e fata 'ilo'oo, "Fe'ua na God 'e baoria fana nga ta'a suria nga manatalaga 'e ngasi, tofuna ngaia 'e 'ato fana 'agila tata'e ma gila ka funuria nga kwaisiriinga na God?" ²⁰Mai nau ku fata 'ilo'oo, Dauru nga ta'a lo'oo God 'e launge'enia dauru, dauru goru 'ame to'omia mola

✧ **9:13** Malakae 1:2-3 ✧ **9:15** Eksodas 33:19 ✧ **9:17** Eksodas 9:16

fana suarilana God 'ilo'oo! Dauru 'ilaka'u daoko na wane 'e launge'enia 'ania wado. Daoko lo'oo 'e 'ato 'ani suaria wane maka 'ilo'oo, “Fe'ua na 'i'oo launge'eni nau 'ilo'oo?” ²¹ Ma nga wane ne'e launge'enia nga daoko lo'oo, ngaia 'e to'o na tegelangaa fana agelai suria kwaisiriinga aana. Gwa'a ngaia 'e launge'enia rua daoko na te'e me'e wado momola, ngaia te'e arua gaa'a mola fana rua alata kwaitatari.

²² Ma ngaia 'e 'ilo'oo la'u mola fana 'olataa na'a God 'e launge'enia. Tofuna alata ngaia 'e siria 'ani faate'enia nga baorianga aana ma nga tege-langaa aana fana ta'a gila abulo 'ame le'a, ngaia 'e nonimaabe ba'ita, ma ngaia 'ame 'aferu fana faate'enilana nga ogarianga aana fana nga ta'a na'a ngaia te'e sufaga. ²³ Ma 'i ngaia 'e noni-maabe 'ilo'oo fana 'ani faate'enia nga 'ola ba'ita le'a lo'oo ngaia 'e agea fadauru nga ta'a na'a ngaia 'e kwaimanadai fadauru. Suria la God 'e sasaria dauru fana ladonga fe'enia 'ubulana foufounga aana. ²⁴ Tofuna 'i dauru no'o na ta'a na ngaia 'e firi 'adauru, 'amoe la'u fa'asia nga ta'a 'i Jiu, tafe'ua ma fa'asia nga ta'a na gila 'ame Jiu la'u mola.

²⁵ Suria nga ta'a lo'oo na'a gila 'ame Jiu, God laka'u 'e fata 'ilo'oo 'ubulana nga Girigiringa Abu na la Hosea 'e giria,

“Nga ta'a na gila nga ta'a agu 'amoe,

'inau laka'u taku iiria aga 'ania ta'a agu.

Ma nga ta'a lo'oo na naku 'ame kwaimaa faga,

nau taku iiria aga 'ania ta'a

na nau ku kwaimaange'eniga 'e ba'ita.”[☆]

[☆] 9:25 Hosea 2:23

26 Ma la God ka iiria fala Hosea 'ani giri la'u maka 'ilo'oo,

“Amooru moru longoa 'i na'o na'a 'inau ku iiria,
‘Mooru nga ta'a agu 'amoe lo'oo.’

Tafe'ua alata lo'oo

gila iiria mooru 'ania ru'uru'ua na God ne'e momoori.”✧

27 Ma la Aesea laka'u 'e fata suria nga Ta'a 'i Jiu maka 'ilo'oo,

“Gwa'a ta'a 'i Israel gila ka aula 'ilaka'u nga oone suria asi,
te'e ta'a tarito'o aga na'a la God te'e fa'amooriga.

28 Tofuna God ngaia 'e gagalangi 'ani sufaa nga ta'a te'efou fofona fanua lo'oi wado.”✧

29 Ngaia 'e 'ilaka'u la'u mola 'ola laka'u la Aesea 'e iiria mai 'i na'o la'u mola maka 'ilo'oo,

“Lauta la God ne'e tegela'a 'e iiki, ngaia 'ame fa'amooria tani wane ngaa'i oriorita dauru na alata ngaia 'ani sufaa 'adauru,
te'efuta wane 'i Jiu 'e sia moori la'u,
'ilaka'u no'o nga ta'a te'efou 'i Sodom ma 'i Gamora na gila mae no'o.”✧

Nga ta'a 'i Jiu na gila 'ame tagoto'o

30 Aia, suria ni 'ola lo'oori, goru su'aai na nga ta'a lo'oo na gila 'ame Jiu na gila 'ame irito'ona fana 'agila odo suria Tagi, gila odo 'i maana God suria nga tagoto'onga aaga. 31 Tafe'ua ma ta'a 'i Jiu, gwa'a gila irito'ona fana nga fa'aodolaga 'i talaga 'i maana God 'ania lo'onga suria nga Tagi, gila 'ame odo mola. 32 Ma gila 'ame to'omia mola

✧ 9:26 Hosea 2:23; 1:10 ✧ 9:28 Aesea 10:22-23 ✧ 9:29 Aesea 1:9

fana agelana te'efuta 'ola suria gila fito'o na nga taunga'inga le'a aaga, ma gila 'ame tagoto'o. Gila 'esiga 'ilo'oo, tofuna gila telefe'eniga na me'e fou ba'ita. ³³ God 'e fata suria la Kraes, nga me'e fou ba'ita lo'oori, 'ubulana Girigiringa Abu ne'e 'ilo'oo, "Aga madi, nau ku arua te'e me'e fou 'ubulana fanua 'i Saeon.

Ma nga ta'a tagila telefe'eniga ai,
ma tagila 'esiga ai.

Tafe'ua ma nga ta'a lo'oo
gila tagoto'o ana,
gila sia kwaimanadai mola
tofuna 'i ngaia."☆

10

¹ Ta'a ni kwaimaanga agu, nau ku fo'a ma 'inau ku siria iiki fana God 'ani fa'amooria nga ta'a agu 'i Jiu. ² Nau ku su'aai, mai nau ku iiria kau lo'oo gila irito'ona 'e iiki fana lekanga suria God. Tafe'ua ma gila 'ame su'a le'a mola na tala kwala'imori fana agelai. ³ Gila bobolosia nga tala lo'oo la God 'e launge'enia fana fa'aodolana nga ta'a te'efou 'i maana. Ma gila ka irito'ona mola fana fa'aodolaga 'i talaga 'ania nga tala na gila 'i talaga gila launge'enia faga. Ngai lo'oo gila ma'asini te'enia nga tala lo'oo God 'e agea fana fa'aodolana ta'a te'efou. ⁴ Ma nga tala fana fa'aodolana ta'a suria nga Tagi ala Moses, la Jisas Kraes 'e fa'asuia no'o, fana ni dai na'a gila tagoto'o ana, tagila odo no'o 'i maana God.

God 'e fa'amooria nga ta'a te'efou na gila tagoto'o ala Jisas

☆ 9:33 Aesea 28:16

⁵ Nga tala fana fa'aodolana nga ta'a suria nga Tagi, la Moses 'e giri 'i suria maka 'ilo'oo, “Lauta 'i'oo siria 'ani daria mooringa tofunu lo'onga suria nga Tagi, 'oi lo'o suria nga Tagi te'efou na God.”[✧]
⁶ Tafe'ua ma nga tala lo'oo God 'e launge'enia fana fa'aodolana nga ta'a 'i maana, tofunu gila tagoto'o ala Jisas, God ngaia 'e alafuu 'ilo'oo suria, “'Too sia alafuu 'ilo'oo mola famu 'i talamu, ‘Nga wane 'ani fane 'i langi fana 'ani fa'asifoa mai la Jisas Kraes 'i wado.’”⁷ 'Amoe ma 'i'oo sia alafuu 'ilo'oo mola, ‘Ta wane 'ani sifo 'ubulana gula ni maenga fana 'ani tata'ea mai la Jisas Kraes.’”⁸ Nga tala na'a la God 'e launge'enia fana fa'aodolana nga ta'a tofunu gila tagoto'o ala Jisas, ngaia na'a kwairiinga lo'oo meru foufoule'enia. Ngaia lo'o nga Girigiringa Abu 'e alafuu la'u mola 'ilo'oo, “Nga kwairiinga na God 'e nana'i mola fe'eni'o, ma ngaia ka to'oru 'ubulana fatalamu ma 'i 'ubulana moorilamu.”⁹ Lautu moru iiria la Jisas 'ania nga Alafa, ma moru ka tagoto'o na'a la God 'e tata'ea fa'asia nga maenga, God te'e fa'amoori 'amooru.
¹⁰ Nga ta'a na'a gila tagoto'o ala Jisas 'ubulana mangoga, gila odo 'i maana God. Ma nga ta'a na'a gila foule'enia la Jisas ngaia Alafa, God te'e fa'amooriga.¹¹ 'Ilaka'u nga Girigiringa Abu 'e iiria maka 'ilo'oo, “Nga ta'a na'a gila tagoto'o ana, gila sia kwaimanadai mola tofunu 'i ngaia.”[✧]¹² God ngaia 'ame 'ini mola fana te'e ta'a na gila Jiu, tofunu nga ta'a te'efou na'a gila tagoto'o ana, gila to'o mola na te'e Alafa momola. Ma ngaia ka nanamate'enia nga ta'a te'efou lo'oo gila soea fana

✧ **10:5** Levitikas 18:5 ✧ **10:11** Aesea 28:16

kwaibooningaa. ¹³ Nga Girigiringa Abu 'e iiria la'u 'ilo'oo, “God te'e fa'amooria nga ta'a te'efou na'a gila soea latana fana kwaibooningaa.” ✧

¹⁴ 'Ilo'oo ma ta'a tagila soe 'utaa na nga Alafa 'ani kwaibooni aga, lauta gila 'ame tagoto'o ana? Ma tagila tagoto'o 'utaa, lauta gila 'ame longoa 'ua nga kwairiinga lo'oo? Ma tagila longoa nga kwairiinga lo'oo 'utaa, lauta ta wane 'ame kwairii 'ania faga?

¹⁵ Ma nga ta'a tagila foulange'enia nga kwairiinga lo'oo 'utaa, lauta la God ngaia 'ame kwatea nga ta'a fana kwairiinga?

Nga Girigiringa Abu 'e iiria 'ilo'oo, “Alata ni wane na gila nigi mai fe'enia nga Kwairiinga Le'a, ngaia 'e le'a 'e iiki.” ✧ ¹⁶ Tafe'ua ma ta'a te'efou na'a gila 'ame tagoto'o mola na nga Kwairiinga Le'a lo'oo. Suria la Aesea laka'u 'e fata 'ilo'oo fana God, “Alafa, dai ne'e tagoto'o na kwairiinga ameeru?”

¹⁷ Ma nga ta'a su'asuria 'agila tagoto'o na alata gila longoa nga Kwairiinga Le'a lo'oo. Ma gila ka longoa nga Kwairiinga Le'a lo'oo alata na ta'a gila foulange'enia la Jisas Kraes.

¹⁸ Mai nau ku kwaiorisi 'ilo'oo: Ngaia 'e kwala'imori na ta'a 'i Jiu gila 'ame longoa nga Kwairiinga Le'a lo'oo? 'Amoe! Gila longoa no'o, suria nga Girigiringa Abu laka'u 'e fata 'ilo'oo, “Nga ringena wane ni lelekanga na God 'e talofia 'ubulana molaagari te'efou.

Ma nga foulange'enilana fatalana 'e talo mai fonafona fanua lo'oo 'i wado te'efou.” ✧

¹⁹ Mai nau ku kwaiorisi la'u 'ilo'oo: Nga ta'a 'i Jiu, gila 'ame su'a mola na nga kwairiinga lo'oori?

'Amoe no'o. Gila su'a no'o ai, suria la Moses laka'u
 'e giri suria nga alafuunga na God maka 'ilo'oo,
 “Nau taku kwatea mooru ta'a 'i Jiu
 tamoru kwaifii'i tofunu nga ta'a lo'oo gila 'ame
 Jiu.

Nau taku fa'amooriga
 gwa'a moru iiria gila 'ame taringa'i.
 Mai nau taku agea mooru tamoru baoria,
 tofunu ta'a na moru madafia gila 'ame su'a na
 te'efuta 'ola.”✧

²⁰ Ma la Aesea ka alafuu folaa 'i na'o suria nga
 ta'a na gila 'ame Jiu maka 'ilo'oo,
 “Nga ta'a lo'oo gila 'ame kwailo mola 'oofi nau,
 ma gila dari nau mola.

Ma nga ta'a lo'oo
 gila 'ame kwaiorisi mola suri nau,
 mai nau kua faata'i mola faga fana 'agila
 su'agu.”✧

²¹ Ma fana ta'a 'i Jiu, la Aesea 'e alafuu 'ilo'oo
 suriga,
 “Gani mai gani, nau ku iiria aga fana 'agila leka
 mai te'agu,
 ma manatalaga 'e ngasi
 ma gila ka 'ame lo'o suria 'olataa nau ku iiria
 faga.”✧

11

*God 'e faate'enia nga kwaimanadainga aana
 fana ta'a 'i Jiu*

¹ 'Ilo'oo ma God 'e ma'asini te'enia nga ta'a aana
 'i Jiu? 'Amoe! Nau 'i talagu 'inau nga wane 'i Jiu

✧ **10:19** Diuteronomi 32:21 ✧ **10:20** Aesea 65:1 ✧ **10:21**
 Aesea 65:2

la'u mola, suria 'inau nga wane na fufutanga ala Ebrahim na nga fufu'ita'a ala Benjamin. ² God 'ame ma'asini te'enia mola ta'a aana na'a ngaia 'e firiga 'ua no'o mai na lafaringa. 'Amooru moru su'aai 'olataa laka'u Girigiringa Abu ngaia 'e iiria suria la Elaeja, alata ngaia 'e 'ugania God suria nga ta'a 'i Jiu na gila 'ilo'oo, ³ “God, gila kwa'ia ni profet amu, ma gila ka tagale'enia no'o uumu amu. Ma te'i nau no'o nau ku ole no'o, ma gila ka irito'ona la'u mola fana kwa'ilagu.”

⁴ Ma la God ka du'aa maka 'ilo'oo, “Te'io momola 'ame nana'i lo'oo. Nau ku to'o na nga fiu to'oni (7,000) wane 'i Jiu na'a gila 'ame fo'asia la Baal nga god na 'ame to'o.”

⁵ Ma ngaia 'e 'ino'ona la'u mola na alata lo'oo, suria tani ta'a 'i Jiu na gila tagoto'o. God 'e firiga suria nga kwailaeta'afinga aana. ⁶ Ma ngaia, 'amoe la'u suria nga 'olataa na'a gila agea. Ma lauta la God 'e firia no'o ta'a suria 'olataa na'a gila agea, 'ino'ona ma kwaifiriinga lo'oo na God, ngaia 'e 'amoe no'o suria nga kwailaeta'afinga aana.

⁷ Ma tofunu ngaia 'e 'ilo'oo, nga ta'a 'e aula 'i Jiu gila 'ame daria no'o nga odonga lo'oo gila kwailo 'ofia. Te'e ta'a tarito'o mola na'a God 'e firiga na gila daria. Ma tani wane ngaa'i, gila ma'asini te'enia longolana God. ⁸ 'Ilaka'u laka'u nga Girigiringa Abu ngaia 'e iiria,

“God 'e kwatea nga manatalaga 'e logologo'a,
 ma gila 'ame su'a mola ai
 'olataa na'a gila agasia
 ma 'olataa na'a gila longoa,

leleka maka nigi mola tala'ina lo'oo.”☆

⁹ Ma la Defete ka fata 'ilo'oo 'ubulana Girigiringa Abu,
“Alamia fafangalaa lo'oo aga 'ani 'ilaka'u nga iito fana torilaga.

Arua nga gani ba'ita lo'oo aga 'ani agega 'ani 'esiga ma alamia God 'ani malate'ote'o aga.

¹⁰ Nau ku fo'a fana nga maaga 'ani boko fana gila sia aga mola.

Ma 'inau ku fo'a fana 'agila leka na 'ato'atolanga 'e aula suria gani firi.”☆

¹¹ Aia, nga Jiu gila telefe'eniga suria gila 'ame tagoto'o ala Jisas Kraes. Tafe'ua ma mooru moru sia madafia mola na ngaia 'e 'ato 'agila ori mai fana tagoto'onga. Nga ta'a na gila 'ame Jiu gila to'o la'u mola na mooringa fooru fa'asia God tofuna nga abulongaa 'ame le'a na nga Jiu. Nga 'ola lo'oo 'e agea nga ta'a 'i Jiu gila kwaifii'i fana ngarilana nga mooringa fooru lo'oori. ¹² Suria nga rianga 'i Jiu, God 'e kwatea ni 'ola 'e le'a aula fana ta'a fofona fanua lo'oo 'i wado. Ma suria gila ma'asiri ala Jisas Kraes, God 'e nanamate'enia mola nga ta'a lo'oo na gila 'ame Jiu. Ma alata nga Jiu 'e aula gila tagoto'o, God te'e nanamate'eni 'adauru 'e iiki.

God 'e fa'amooria ta'a na gila 'ame Jiu

¹³ Aia, nau taku alafuu famooru nga ta'a na moru 'ame Jiu. Nau nga Wane ni Kwairiinga fana nga ta'a na gila 'ame Jiu, ma 'inau ku aile'a ba'ita suria nga taunga'inga agu fana foulange'enilana nga Kwairiinga Le'a lo'oo famooru. ¹⁴ Nau ku

☆ **11:8** Aesea 29:10; Diuteronomi 29:4 ☆ **11:10** Sam 69:22,23

siria ta'a ni futanga agu 'i Jiu, 'agila kwaifii'i suri 'amooru, fana tani ai aga 'agila leka te'ana God fana ngaia 'ani fa'amooriga. ¹⁵ Alata God 'e ma'asini te'eniga, ngaia ka lamadu'aa no'o ta'a lo'oo gila 'ame Jiu fa'asia nga maarimae aana fana nga ta'a ni kwaimaanga aana. Ma nga alata God 'e kwaloa la'u nga Jiu, ngaia 'e 'ilaka'u ngaia 'e tata'ea nga ta'a te'efou fa'asia nga maenga, mai ngaia ka nanamate'enia nga ta'a aana te'efou.

¹⁶ Alata gila kwatea nga madange'e beret eteeta na mani'i beret fana tabonga fana God, ☆ nga mani'i beret lo'oori te'efou nga 'ola na God la'u mola. 'Ino'ona la'u mola, tofunu la Ebrahim 'e abu, ma orioritana te'e abu la'u mola. Ma lauta na'a 'umi'umina nga 'ai gila kwatea fana God, gwa'a nga lalana ma tagila kwatea la'u mola. ¹⁷ Ma nga Jiu, gila 'ilaka'u nga 'ai na'a God 'e kirua. Ma tani lale 'ola na 'ai lo'oo, God 'e 'oia. Ma famooru ta'a moru 'ame Jiu, 'amooru moru 'ilaka'u nga lalana 'ai 'e kwasila na'a God 'e ngaria ma ka felete'enia na lefu na'a ngaia 'e 'oia ni lalana 'ola fa'asia. Na alata lo'oo, God ngaia 'e nanamate'eni 'amooru 'ani 'ilaka'u la'u mola na'a ngaia 'e nanamate'enia ta'a 'i Jiu 'ua no'o mai. ¹⁸ Ma 'amooru moru sia madafia iiria mooru moru taringai 'e iiki riufia no'o nga ta'a 'i Jiu na gila 'ilaka'u nga lalana 'ai na'a God 'e 'oia no'o, suria 'amooru na'a lalana 'ola, ma nga mangona lalana 'ai 'e leka mola mai fa'asia nga 'umi'umina 'ai. Ma nga mangona 'umi'umina 'ai ngaia 'ame leka mai fa'asia nga lalana 'ai.

¹⁹ Bala ngaia 'e talawada'u fana nga ta'a na gila

☆ **11:16** Levitikas 15:19-20

'ame Jiu 'agila fata 'ilo'oo, “God 'e lafua no'o nga Jiu fana 'ameeru fasu la'u te'efou.” ²⁰ Ngaia 'e kwala'imori, 'amooru moru fasu no'o ana. God ngaia 'e lafua ta'a 'i Jiu tofuna gila 'ame tagoto'o. Ma tofuna 'olataa na'a, 'ingaia 'e arua mai amooru moru ka fasu la'u mola tofuna mooru moru tagoto'o. Ma ngaia 'ame le'a fana 'amoru fata naunau du'ana nga 'ola lo'oori, tafe'ua ma moru ma'unge'enia God. ²¹ Suria lauta God 'e kwatea kwa'ikwa'inga fana nga ta'a 'i Jiu na gila 'ilaka'u no'o lalana 'ola kwala'imori, ngaia te'e kwatea la'u mola nga kwa'ikwa'inga famooru na'a moru 'ilaka'u nga lalana 'ola fa'asia nga 'ai matari, lauta na'a moru ma'asiri 'ai.

²² Du'ana ni 'ola lo'oo, dauru goru su'aai nga kwailaeta'afinga na God fe'enia nga kwa'ikwa'inga aana. Ngaia 'e kwatea no'o kwa'ikwa'inga fana ni dai na'a ngaia 'ame tagoto'o ana. Ma ngaia ka laeta'afia mooru la'u mola, lauta mooru moru to'oru no'o na tagoto'onga. Ma lauta moru 'ame tagoto'o, ngaia te'e tofumousi 'amooru la'u mola. ²³ Ma lauta nga ta'a 'i Jiu gila eta fana tagoto'onga, God te'e orite'eniga fana nga lefu na'a gila nana'i mai ai. Suria God 'e to'omia 'ani agea ni 'ola lo'oori. ²⁴ Mai 'amooru nga ta'a na moru 'ame Jiu, mooru nga lalana 'ai kwala'imori fa'asia nga 'ai lo'oo na God 'e kirua 'amoe. Du'ana 'amooru moru leka mai fa'asia nga 'ai kwasila, ma God ka 'oi 'amooru, ma ka fasunge'enia mooru la'u mola na 'ai na ngaia 'e kirua. Ma lauta ngaia 'e talawada'u fana God 'ani fasunge'enia mooru ana 'ai aana, ngaia te'e talawada'u ba'ita fana God 'ani orite'enia nga Jiu fana 'ai na'a ngaia 'e 'oiga

mai fa'asia.

God te'e fa'amooria ta'a 'i Jiu

²⁵ Ta'a ni kwaimaanga agu, nau ku siria 'amoru su'aai na nga 'ola lo'oo God 'ame faate'enia mai na'o. Nau ku iiria famooru fa'asia mooru moru ta fata naunau. Aulana ta'a 'i Jiu, gila ma'asini te'enia longolana Kwairiinga Le'a lo'oo. Tafe'ua ma nga falafala aaga fana abu longonga te'e to'oru leleka maka nigi na alata na nga ta'a na gila 'ame Jiu, gila te'efou 'agila tagoto'o ana. ²⁶ Ma God te'e bi'i fa'amooria nga ta'a 'i Jiu te'efou. Maka 'ilaka'u mola Girigiringa Abu laka'u 'e iiria,

“Nga Wane ni Kwaifa'amooringa
te'e leka mai fa'asia 'i Saeon,
ma ka lafua no'o abulongaa 'ame le'a fa'asia
nga fuufuu'i ta'a 'i Israel.

²⁷ Mai nau taku fa'ato'oa nga me'e fataarunga'inga agu fe'eniga,
suria 'inau ku lafua no'o abulongaa 'ame le'a lo'oo aaga.”✧

²⁸ Ma nga ta'a 'i Jiu lo'oo gila ma'asini te'enia nga Kwairiinga Le'a lo'oo, gila no'o na maari-mae na God. Ma tofuna ni 'ola lo'oori na'a 'amooru nga ta'a na moru 'ame Jiu moru ka longoa no'o Kwairiinga Le'a lo'oori. Ma gwa'a 'ani 'ino'ona, God ngaia 'e kwaimaa faga, tofuna ngaia 'e firiga no'o suria nga fataarunga'inga aana 'ua no'o mai fana wawarifuga. ²⁹ Suria God 'ame bulosia no'o manatalana suria ni ta'a na ngaia 'e firiga ma ka nanamate'eniga. ³⁰ Na nga alata laka'u 'e sui, 'amooru nga ta'a na moru 'ame

✧ **11:27** Jeremaea 31:33-34; Aesea 27:9; 59:20

Jiu, moru 'ame lo'o mola suria God. Tafe'ua ma nga alata lo'oo, mooru tamoru ngaria no'o nga kwaimanadainga ana God, tofunu nga ta'a 'i Jiu gila 'ame lo'o suria God. ³¹ Maka 'ilo'oo la'u mola, nga ta'a 'i Jiu gila 'ame lo'o suria God, fana God 'ani faate'enia la'u mola kwaimanadainga aana faga. Ngaia 'e agea 'ilo'oo, tofunu ngaia 'e faate'enia kwaimanadainga aana famooru. ³² Nga ta'a te'efou gila 'ame lo'o suria God, ma nga 'ola lo'oo ngaia 'e kwatea ma ngaia ka agasiga 'ilaka'u ta'a na gila nana'i 'ubulana lokafu na'a gila to'oru fana sufaalaga. Ngaia 'e agea 'ilo'oo fana 'i ngaia 'ani faate'enia kwaimanadainga aana faga te'efou.

Baatafea God

³³ God, kwai'ofeinga amu 'e ba'ita 'e iiki!
Nga baowataganga ma nga su'a 'olanga amu 'e
ba'ita iiki!

Te'efuta wane 'ame to'omia 'ani su'a na nga man-
atalana God ma nga falafala aana.

³⁴ Maka 'ilaka'u na'a nga Girigiringa Abu aana 'e
iiria,

“Te'efuta wane 'ame to'omia 'ani su'a na nga man-
atalana God,

ma te'efuta wane 'ame to'omia fana boonila-
na God 'ania funi'oonga. ✧

³⁵ Ma te'efuta wane 'ame to'omia no'o kwatelana
ta 'ola fana God fana God 'ani du'ua la'u
fana.” ✧

³⁶ Du'ana God ne'e launge'enia ni 'ola te'efou,
ma ni 'ola te'efou gila nana'i mai suria tegelangaa
aana ma fana 'ingaia 'i talana. Dauru 'agoru
baatafea God furifuri! Kiu.

12

Taunga'inga fana God

¹ Aia, ta'a ni kwaimaanga agu, tofunu nga kwailaeta'afiinga na God fadauru 'e ba'ita iiki, nau ku soe 'amooru, fana 'amooru kwatea no'o moori lamooru te'efou fana God 'ilaka'u nga tabonga. Nga tabonga lo'oori ngaia 'e moori, maka abu, ma God ka aile'a fe'enia. Ngaia no'o na falafala kwala'imori fana fo'asilana God. ² Mai mooru moru sia dau mola suria falafala ne'e ria fofona fanua lo'oo 'i wado. Tafe'ua ma 'amoru alamia God 'ani bulosia no'o moori lamooru 'ania fa'akwarilana nga manata lamooru, fana 'amoru su'a na 'olataa na'a God 'e siria 'amoru agea. 'Ilo'oo ma tamoru su'a na 'olataa na'a ngaia 'e le'a, ma 'olataa na'a te'e fa'abaole'a God, ma 'olataa na'a ngaia 'e odo.

³ God 'e nanamate'eni nau fana 'inau na Wane ni Kwairiinga fana, fana 'inau 'aku iiria famooru te'efou: Manata lamooru sia lafu 'amooru mola 'i talamooru. Tafe'ua moru manata le'a suria to'oru lamooru suria nga tagoto'onga lo'oo na God 'e kwatea famooru. ⁴ Goru su'aai nga labe'e wane ngaia 'e to'o na ni lefu 'e aula. Ma nga talate'e 'ola na ni 'ola lo'oori 'e to'o na taunga'inga matari la'u mola. ⁵ Ma ngaia 'ilo'oo la'u mola na nga nonina la Jisas Kraes. Dauru ni gule 'ola kwaitatari na nonina la Kraes, ma dauru ni gule 'ola adauru kwairiu.

⁶ Ma goru to'o na kwakwatenga kwaitatari'a na'a God 'e kwatea fadauru suria nga kwailaeta'afiinga aana. Ma lauta God 'ani kwatea kwakwatenga fana wane fana 'ani kwaifoula'i 'ania kwairiinga aana, 'ino'ona ma ngaia te'e

alafuu no'o suria nga tagoto'onga lo'oo God 'e kwatea fana. ⁷ Ma ta wane ngaa'i, lauta God 'ani kwatea kwakwatenga fana kwaibooningaa na ta'a, ngaia 'ani kwaibooni no'o na nga ta'a. Ma ta wane ngaa'i la'u, lauta God 'ani kwatea kwakwatenga fana fa'ananaulana ta'a te'efou, ngaia 'ani kwaifa'ananau mola. ⁸ Ma ta wane ngaa'i la'u, lauta God 'e kwatea kwakwatenga fana nga falatetelana ta'a, ngaia 'ani agea mola. Ma te'efuta wane ngaa'i la'u, lauta God 'e kwatea kwakwatenga fana kwatenga fana ta'a, ngaia 'ani kwate fe'enia manatalana te'efou. Ma ta wane ngaa'i la'u, lauta God 'e kwatea kwakwatenga fana 'ani kwaitalai na nga ta'a, ngaia 'ani taunga'i tegela na kwaitalainga. Ma lauta ta wane ngaa'i, lauta God 'ani kwatea kwakwatenga na laeta'angaa fana ta'a fana, ngaia 'ani agea fe'enia nga manate'e wane ni aile'anga.

⁹ Nga kwaimaanga na'a goru to'o ai fana ta'a te'efou, ngaia 'e to'omia fana 'ani to'o na kwaimaanga ne'e kwala'imori. Ma moru ka ma'asini te'enia 'olataa ne'e ria, tafe'ua ma moru dau tegela fafia 'olataa ne'e le'a. ¹⁰ Moru kwaimaa famooru kwairiu, suria amooru nga fu'uwaiasina ala Jisas Kraes. Ma moru ka iiri ba'ita amooru kwairiu. ¹¹ Moru taunga'i tegela, ma moru sia lalakwa mola. Moru taunga'i tegela'a fana nga Alafa. ¹² Mooru 'amoru aile'a furifuri fe'enia ni 'ola na God ngaia 'e fataarunga'i ai famooru. Alata nga irito'ona ngaia 'e nigi amooru, moru nana'i aloalo ma moru ka fo'a furifuri. ¹³ Moru dalo'ia to'olanga amooru fe'enia nga ta'a ni futanga 'amooru ala Jisas Kraes na'a gila galafa. Ma moru

ka kwaloa nga ta'a na gila nigi mai, fana 'agila nana'i 'ubulana nga 'ifi 'amooru.

¹⁴ Nga ta'a na'a gila fa'anonifii 'amooru, moru fo'a fana God 'ani nanamate'eniga. Kiu, mooru nanamate'eniga, ma muru sia fata ngadaga mola.

¹⁵ Moru aile'a fe'enia nga ta'a te'efou alata gila aile'a, ma moru kwaimanadai fe'enia nga ta'a te'efou alata na gila kwaimanadai. ¹⁶ Ma moru nana'i le'a fe'enia nga ta'a te'efou. Ma moru sia naunau mola, tafe'ua ma moru agea nga taunga'inga na'a nga ta'a gila 'ame manata ba'ita ai. Ma moru sia madafia iiria mooru moru su'a'ola 'e iiki.

¹⁷ Lautu ta wane ngaia 'e agea nga 'ola 'e ria amooru, mooru moru sia du'aa 'ania te'efuta 'ola ne'e ria. Moru irito'ona fana agelana 'olataa na'a nga ta'a te'efou gila manata suria ngaia 'e le'a. ¹⁸ Moru su'usu'u tegela fana 'amoru nana'i 'ania aloalonga fe'enia nga ta'a te'efou. ¹⁹ Ta'a ni kwaimaanga agu, lauta te'efuta wane 'e agea nga 'ola 'e ria amooru, moru sia lamadu'aa mola 'ania nga 'ola ne'e ria. Arua God 'ani kuatea kwa'ikwa'inga faga. Tofuna nga Girigiringa Abu laka'u 'e alafuu maka 'ilo'oo, "God 'e fata 'ilo'oo, 'Nau taku du'ua, mai nau taku kwatea kwa'ikwa'inga fana ni dai na gila agea 'ola 'e ria amooru.'" ²⁰ Moru lo'o suria nga Girigiringa Abu laka'u ne'e iiria, "Lautu nga maarimae amu ngaia 'e molo'u, 'oi langonia. Ma lautu ngaia 'e maarigo'u, 'oi kwatea ka'o fana 'ani go'u. Tofuna lautu 'i'oo agea 'ola 'ilo'oo fana, ngaia te'e maila 'e iiki suria ni 'ola ne'e ria na'a ngaia 'e agea

✧ **12:19** Diuteronomi 32:35

amooru.”☆ 21 Moru sia alamia mola nga rianga 'ani riufia mooru. Tafe'ua ma moru talariufia nga rianga 'ania nga abulo le'anga 'amooru.

13

Lo'o suria nga ta'a na'ona'o

¹ Mooru te'efou, 'amoru lo'o suria nga ta'a na'ona'o na fanua amooru, suria te'efuta wane 'ame to'o na tegelangaa fana kwaitalainga na ta'a lauta God 'e 'ame alamiga fai. Nga ta'a na'ona'o te'efou, God ne'e arua 'agila ba'ita fafia ta'a ² Ni dai ne'e siria ulanga 'usia nga ta'a na'ona'o lo'oo, ngaia 'e ula la'u mola 'usia 'olataa na'a God 'e arua. Ma te'efuta wane ne'e agea 'ola 'ilo'oo, ngaia te'e ngaria kwa'ikwa'inga. ³ Nga ta'a na gila agea ni 'ola 'e le'a, gila sia ma'unge'enia mola ta'a na'ona'o. Nga ta'a na'a gila agea ni 'ola 'e ria, gila na'a gila ma'unge'enia ta'a na'ona'o. Ma lauta moru ma'unge'enia ta'a na'ona'o, mooru 'amoru to'oru 'ani odo, ma tagila fa'aba'ita mooru. ⁴ Suria gila na'a ta'a ni taunga'inga na God fana kwaibooniga amooru. Ma lauta moru agea te'efuta 'ola 'e ria, tamoru ma'unge'eniga, suria gila to'o na tegelangaa fana kwatelana kwa'ikwa'inga. Suria gila na'a ta'a ni taunga'inga na God fana kwatelana kwa'ikwa'inga fana ni dai ne'e agea 'ola 'e ria. ⁵ Du'ana ngaia 'e 'ilo'oo, moru lo'o suria nga ta'a na'ona'o, ma moru sia agea mola tofunu moru ma'unge'enia kwa'ikwa'inga fa'asiga, ma tofunu funi'oonga amooru ne'e odo.

☆ **12:20** Proverbs 25:21-22

⁶ Du'ana ni 'ola lo'oori la'u mola, mooru moru foria takisi, suria nga ta'a na'ona'o gila taunga'i fana God, ma gila ka taunga'i tegela'a fana boonilana ta'a te'efou. ⁷ Moru foria takisi te'efou na'a tagi na fanua amooru 'e iiria. Ma moru ka iiri ba'ita na nga ta'a na'ona'o te'efou.

Moru agea nga taunga'inga 'e le'a famooru kwairiu

⁸ Lautu moru gania te'efuta 'ola na ta wane, moru du'ua 'aferu. Ma te'e 'ola momola ne'e to'omia amoru agea mola na'a tamoru to'oru 'ania kwaimaanga famooru kwairiu. Ma ni dai na ngaia 'e kwaimaa 'ilo'oo, ngaia 'e lo'o suria nga tagi na God. ⁹ Suria nga tagi laka'u 'e 'ilo'oo, “I'oo sia agemani, ma 'i'oo sia kwa'ia mola te'efuta wane, ma 'i'oo sia beri mola, ma 'i'oo sia siria mola ni 'ola na tani ta'a ngaa'i.” Nga tagi lo'oori fe'enia nga tagi te'efou la'u mola, gila ogu mola na te'e tagi laka'u ne'e 'ilo'oo, “Oi kwaimaa fana nga ta'a te'efou 'ani 'ilaka'u la'u mola na'a 'i'oo kwaimaa famu 'i talamu.”[☆] ¹⁰ I'oo su'aai lautu mooru moru kwaimaa fana ta'a ngaa'i, mooru moru sia agea mola te'efuta 'ola ne'e ria aga. Ngai lo'oo, lautu mooru moru kwaimaa, mai 'amoru moru lo'o no'o suria nga afrina tagi lo'oo te'efou.

¹¹ Moru age 'ilo'oo, suria mooru moru su'a no'o na alata la Jisas Kraes 'ani nigi mai fana fa'amoori ladauru, ngaia 'e gagalangi no'o 'e riufia no'o nga alata laka'u goru eta goru tagoto'o ana. Ngai lo'oo, amoru sasari fana kwalolana la Jisas Kraes, ma moru sia 'ilaka'u mola nga ta'a na'a gila eeno.

☆ **13:9** Eksodas 20:13-15,17; Diuteronomi 5:17-19,21; Levitikas 19:18

¹² Aia, ngaia 'e logo 'e aburu no'o, ma nga gani fana fa'amoori lamooru 'e gagalangi no'o mai. Ngaia lo'oo, 'agoru mamalo fa'asia nga abulongaa ne'e ria 'ilaka'u nga ta'a na'a gila agea ni 'ola na logo. Ma goru ka gema na ni 'ola ni fununga adauru. ¹³ Ngaia 'e to'omia fana abulo ladauru 'ani odo, 'ilaka'u nga ta'a lo'oo gila nana'i 'ubulana lalanga gagani. Mooru moru sia go'u ba'ita, ma moru sia agea mola fafangalaa fana agelana rianga, ma moru sia agemani mola, ma moru sia funu mola, ma moru sia 'uga mola. ¹⁴ Tafe'ua ma moru to'oru 'ilaka'u nga Alafa la Jisas Kraes, ma moru sia manata mola fana lekanga suria kwaisiriinga ne'e ria na nga noni mooru.

14

Muru sia sufaa mola ta'a ni futanga amooru

¹ Moru ala fafia te'efuta wane na ngaia 'e tagoto'o ala Jisas Kraes, gwa'a tagoto'onga aana ngaia 'ame tegela. Ma moru sia orisu'usu'ui mola fe'enia suria nga manatanga aana. ² Tani ta'a ngaa'i nga tagoto'onga aaga 'e tegela, gila to'omia 'agila 'ania mola ni fangalaa kwaitatari te'efou. Tafe'ua ma tani ta'a ngaa'i na tagoto'onga aaga 'e waata'uta'u, gila madafia tani fangalaa ngaa'i 'e abu fana 'anilai. ³ Ma nga ta'a lo'oo gila 'ania fangalaa kwaitatari lo'oo, gila sia manata ria mola suria nga ta'a na gila 'ame 'ania. Maka 'ilo'oo la'u mola, nga wane na'a ngaia 'ame 'ania ni late'e fangalaa no'ona, ngaia 'e sia fata ngadaa mola ta'a na'a gila 'ania fangalaa kwaitatari lo'oo te'efou. Suria nga fangalaa te'efou, God ngaia 'e ala no'o

fafiga. ⁴ Dauru 'ame to'omia fana 'agoru fata ngadaa nga ta'a ni taunga'inga na God. Du'ana God no'o na wane ba'ita aaga, ma ngaia la'u mola te'e iiria nga taunga'inga aaga 'e ria 'amoe ma ngaia 'e le'a. Ma tagila agea mola taunga'inga le'a lo'oo, tofunu nga Alafa 'e to'omia fana boonilaga fana 'agila agea.

⁵ Ma ngaia 'e 'ilo'oo la'u mola, te'e wane ngaa'i 'e iiria te'e fe'e gani 'e ba'ita riufia to'oni fe'e gani matari ngaa'i. Ma tani ta'a ngaa'i gila ka iiria gani lo'oo te'efou gila tooto'o mola. Aia, ma ngaia 'e le'a mola faga te'efou 'agila lo'o suria nga 'olataa na'a gila su'aai ngaia 'e odo. ⁶ Ma ni dai ne'e manata ba'ita na te'e gani ngaa'i, ngaia 'e agea fana nga fa'aba'italana nga Alafa. Ma ni dai ne'e su'asuria 'ani 'ania fangalaa te'efou, ngaia 'e agea la'u mola fana fa'aba'italana nga Alafa, suria ngaia 'e baatafea God fana fangalaa lo'oori. Ma ni dai ne'e ma'asiri na 'anilana tani fangalaa ngaa'i, ngaia 'e agea 'ilo'oo fana fa'aba'italana nga Alafa, ma ngaia 'e baatafea God. ⁷ Du'ana te'efuta wane 'ame moori mola fana 'i talana, ma te'efuta wane 'ame mae la'u mola fana 'i talana. ⁸ Tofuna lauta goru moori, goru moori fana nga Alafa. Ma lauta goru mae, goru mae no'o fana nga Alafa. Ngaia na'a, lauta goru moori 'amoe ma goru mae, dauru nga 'ola na Alafa lo'oo no'o. ⁹ Tofuna la Jisas Kraes ngaia 'e mae, ma ka tata'e no'o fana nga mooringa fana ngaia 'ani ba'ita no'o fana ta'a na gila moori ma fana ta'a na gila mae 'ua la'u mola.

¹⁰ Kiu, mai 'amooru na'a moru 'ame 'ania late'e fangalaa na ta'a ngaa'i gila 'ania, moru nana'i fa'asia fata ngadalana nga ta'a ni futanga

'amooru. Mai 'amooru na'a moru 'ania fangalaa te'efou, tamoru nana'i fa'asia fata ngadalana ta'a ni futanga 'amooru. Suria dauru te'efou tagoru ula 'i maana God fana 'ani sufa 'adauru. ¹¹ Du'ana nga Girigiringa Abu laka'u 'e fata 'ilo'oo, "God 'e fata 'ilo'oo, 'Ngaia 'e kwala'imori 'inau no'o na God na ku moori. Ma ngaia 'e kwala'imori la'u mola 'ilo'oo, nga ta'a te'efou tagila bobouruuru 'i na'ogu, ma tagila iiria no'o 'inau na God.' " ✧ ¹² Ngaia lo'oo, dauru tagoru kwaifoula'i te'ana God na ni 'ola te'efou na'a goru agea.

Mooru moru sia kotea mola ta'a ni futanga amooru

¹³ Aia, dauru 'agoru sui fa'asia fata ngada ladauru kwairiu. Ma ngaia 'e le'a fana 'agoru mamalo fa'asia agelana ni 'ola lo'oo ne'e agea mangona ta'a ni futanga 'adauru 'ani telefe'eniga. ¹⁴ Suria nga ladonga agu fe'enia Alafa la Jisas, nau ku su'a le'a mola na te'efuta fangalaa 'ame to'omia 'ani fa'asua nga wane 'i maana God. Ma lauta te'efuta wane 'e madafia fana te'e me'e fangalaa te'e fa'asua, 'ino'ona ma ngaia 'e kuta fana 'ani 'ania. ¹⁵ Ma lauta ta wane ni futanga amooru 'ani kwaimanadai tofunu 'olataa na'a moru 'ania, 'ino'ona ma moru 'ame faate'enia mola nga kwaimaanga amooru fana. Mai 'amooru moru sia alamia mola nga fangalaa na'a moru 'ania 'ani ngadaa nga wane lo'oo la Jisas Kraes 'e mae no'o 'usia. ¹⁶ Ma moru sia agea mola te'efuta 'ola na ngaia te'e agea ta'a ngaa'i 'agila fata ngadaa nga falafala amooru Kristin. ¹⁷ Alata God 'e ba'ita fafi 'adauru, fangalaa ma go'unga 'e

✧ 14:11 Aesea 45:23

'ame taringa'i mola. Tafe'ua nga 'ola ne'e taringa'i ne'e agea 'olataa na ngaia 'e odo 'i maana God ma fana nana'inga na aloalonga ma aile'anga na nga Anoe 'ola Abu 'e kwatea fadauru. ¹⁸ Ma lauta ta wane ngaia 'e taunga'i fala Jisas Kraes, God ngaia 'e aile'a fe'enia, ma ta'a ngaa'i la'u mola tagila alafafia la'u mola.

¹⁹ Ngaia na'a, tagoru irito'ona fana agelana ni 'ola ne'e kwatea aloalonga ma fa'ategelalana tagoto'onga adauru kwairiu. ²⁰ Mai mooru moru sia tagale'enia mola nga taunga'inga na God 'e agea 'ubulana mangona tani ta'a ngaa'i, tofuna 'i'oo 'ania ta fangalaa na ngaia 'e madafia iiria 'e abu. Ma gwa'a nga fangalaa lo'oo te'efou 'e le'a mola fana 'anilai, ngaia 'ame le'a lauta nga fangalaa na'a moru 'ania, 'e fa'akotea ta wane ni futanga amooru. ²¹ Ngaia te'e le'a lauta 'amooru moru 'ame 'ania fangalaa, ma moru 'ame go'ufia nga ka'o tegela'a, ma moru 'ame agea tani 'ola ngaa'i la'u lauta ngaia 'e talaia ta'a ni futanga 'amooru 'ani kuta.

²² Ma nga manatangaa mooru suria nga fangalaa na'a tani ta'a ngaa'i gila iiria 'e abu, ngaia nga 'ola 'i laloamooru mola fe'enia God. Aile'anga fana wane ne'e agea 'olataa na'a ngaia 'e su'asuria 'e odo, ma nga mangona ngaia 'ame sufaa 'i du'ai. ²³ Tafe'ua ma lauta nga wane lo'oo manatalana 'e ruarua suria 'olataa ne'e abu 'i maana God fana 'anilai, ma ngaia ka 'ania ni 'ola lo'oori, ngaia agea nga 'ola 'e ria, suria nga wane lo'oori 'ame lo'o suria nga 'olataa na ngaia 'e manadaia 'e odo. Tofuna lauta goru agea ni 'ola na'a goru manata ruarua ai, 'ino'ona ma ni 'ola no'ona ngaia 'e ria

no'o.

15

Leka suria falafala ala Kraes

¹ Kiu, dauru nga ta'a na tagoto'onga adauru 'e tegela'a, 'e to'omia fana 'agoru nonimaabe fe'enia ni dai na'a tagoto'onga aaga 'e waata'uta'u. Ma dauru goru sia manata mola suria 'adauru taladauru. ² Ma ngaia 'e to'omia fana 'agoru fa'abaole'a nga ta'a ni futanga 'adauru ma goru ka aga le'a faga, fana 'agoru fa'ategelaa tagoto'onga aaga. ³ La Jisas Kraes ngaia 'ame agea mola nga 'ola fana fa'ale'alana 'i talana. Suria nga Girigiringa Abu laka'u 'e iiria, "God, alata gila fata ngada'o, ma gila fata ngada nau la'u mola." ⁴ Ni 'ola te'efou lo'oo gila giria no'o 'ubulana Girigiringa Abu, gila giria no'o fana fa'ananau ladauru. Nga Girigiringa Abu ngaia 'e kwai-booni adauru fana nonimaabenga, ma ngaia ka falatete 'adauru. Ma ni 'ola lo'oori 'e kwatea manata ladauru 'e fuuto'o na God ne'e fa'ato'oa fataarunga'inga aana fadauru.

⁵ God ne'e kwai-booni 'adauru fana 'agoru non-imaabe, ma ngaia ka fa'ategela manata ladauru. Nau ku fo'a fana God 'ani kwai-booni amooru 'amoru to'oru 'i suria te'e manatangaa momola alata moru leka suria la Jisas Kraes. ⁶ Ngai lo'oo mooru 'amoru to'o na te'e mango 'e wane, fana 'amoru fa'aba'ita God nga Mama'a ala Jisas Kraes nga Alafa adauru.

⁷ Ma moru ka ala fafi 'amooru kwairiu 'ani 'ilaka'u la Jisas Kraes laka'u 'e ala fafi 'amooru. Lautu 'amooru moru agea 'ino'ona, ma ta'a

tagila baatafea God. ⁸ Nau ku iiria famooru, la Jisas Kraes ngaia 'e leka mai fofona fanua lo'oo 'i wado fana 'ani boonia ta'a na gila Jiu, fana 'ani faate'enia nga fataarunga'inga na God fana wawarifuga 'ani kwala'imori. ⁹ Ma ngaia 'e leka la'u mola mai fana 'ani faate'enia nga kwailaeta'afinga na God fana ta'a na gila 'ame Jiu, fana 'agila tafea God. Ngaia 'e 'ilaka'u nga Girigiringa Abu 'e iiria mai na'o,

“Alata nau ku to'oru fe'enia ta'a
na gila 'ame Jiu,
nau ku fa'aba'ita'o,
ma kua baatafe'o 'ania ngunga.”✧

¹⁰ Ma nga Girigiringa Abu 'e fata la'u 'ilo'oo,
“Amooru ta'a moru 'ame Jiu,
moru aile'a fe'enia ta'a na God nga Jiu.”✧

¹¹ Ma nga Girigiringa Abu ka fata la'u mola 'ilo'oo,
“Amooru ta'a na moru 'ame Jiu,
moru baatafea God,
ma nga ta'a te'efou,
amoru fa'aba'ita 'i ngaia.’✧

¹² La Aesea 'e giria la'u 'ubulana nga Girigiringa Abu maka 'ilo'oo,
“Te'e wane na nga orioritana la Jesi te'e leka mai,
ma ngaia te'e ba'ita fafia nga ta'a na gila 'ame Jiu,
ma tagila tagoto'o ana.”✧

¹³ Ma 'inau ku fo'a fana God ne'e kwatea goru fito'o na fataarunga'inga aana, 'ani kwatea aile'anga ma aloalona famooru suria nga

✧ **15:9** 2 Samuel 22:50; Sam 18:49 ✧ **15:10** Diuteronomi 32:43

✧ **15:11** Sam 117:1 ✧ **15:12** Aesea 11:10

tagoto'onga amooru ana. Sui ma Anoe 'ola Abu te'e fa'ategela nga fito'onga 'amooru na fa-taarunga'inga na God.

Taunga'inga ala Pol

¹⁴ Ta'a ni futanga agu, nau ku su'a le'a no'o na nga abulongaa mooru ngaia 'e le'a iiki, ma moru ka su'a 'ola, ma moru ka to'omia fana nga fa'ananau lamooru kwairiu. ¹⁵ Ma gwa'a ngaia 'e 'ilo'oo, 'ubulana girigiringa lo'oo nau ku fata totonga'i suria tani 'ola lo'oo nau ku siria 'aku fa'ananau 'amooru 'ania. Nau ku fata wataga tofuna God ne'e firi nau suria nga kwailaeta'afiinga aana, ¹⁶ Ngaia 'e kwatea 'inau nga wane ni taunga'inga fala Jisas Kraes 'i laloana nga ta'a na gila 'ame Jiu. Nau ku taunga'i 'ilaka'u nga fataabu fana foulange'enilana nga Kwairiinga Le'a lo'oo fa'asia God, fana nga ta'a na gila 'ame Jiu 'agila 'ilaka'u nga tabonga na'a nga Anoe 'ola Abu 'e fa'afoorua ma God ka aile'a fe'enia.

¹⁷ Ma tofuna nga ladonga agu fe'enia la Jisas Kraes, nau ku fata naunau 'ania taunga'inga agu fana God. ¹⁸ Nau ku alafuu mola 'i suria 'olataa na'a la Jisas Kraes ngaia 'e agea fagu fana talailana ta'a na gila 'ame Jiu fana lo'onga suria God. Gila lo'o suria God tofuna alafuunga agu, ma gila ka agasia 'ola 'inau ku agea. ¹⁹ Ma nau ku agea ni 'ola ni 'alefosilai lo'oo 'ania nga tegelangaa na Anoe 'ola Abu na God. Nau ku etaa taunga'inga agu 'i Jerusalem, ma 'inau kua leka kwairiu na nga fanua leleka maka nigi lo'oo 'i Ilirikum. Ma alata lo'oo, nau ku foule'enia nga Kwairiinga Le'a suria la Jisas Kraes 'e sui no'o na ni lefu lo'oori. ²⁰ Ma

furifuri, nau ku irito'ona fana 'aku foule'enia nga Kwairiinga Le'a lo'oo na ni ma'e fanua lo'oo gila 'ame longo 'ua suria la Jisas Kraes, fana nau ku sia 'ilaka'u mola nga wane ne'e launge'enia nga 'ifi 'i fofona fofuu na nga ta'a matari gila arua.

²¹ 'Ino'ona nga Girigiringa Abu laka'u 'e alafuu suria nga Kraes,

“Ta'a na gila 'ame longo 'ua suria,
tagila agasia, ma tagila su'aai.”✧

La Pol 'e fadaa 'ani leka fani Rom

²² Ma tofunu 'inau ku abelo suria nga kwaifoula'inga lo'oo 'ubulana fanua kwaitatari, ngaia ne'e to'ofonosi nau fa'asia lekanga kau fana 'aku nigi te'amooru. ²³ Ma alata lo'oo nau ku fa'asuia no'o nga taunga'inga agu 'i lo'oo 'ubulana ni fanua lo'oori. Ni farisi 'e aula 'e sui no'o kau nau ku siria lekanga kau te'amooru, ²⁴ ma lo'oo nau ku manata no'o fana 'aku riu kau te'amooru, alata 'aku leka fani Spen. Nau taku nana'i mola fe'enia mooru fana te'e alata sisika mai nau taku aile'a madi fe'eni 'amooru, nau ku siria mola 'amooru kwaibooni agu na nga lekanga agu fani Spen.

²⁵ Tafe'ua ma 'i na'ona lekalagu fani Spen, taku leka madi fani Jerusalem fana boonilana ta'a na God 'i no'ona. ²⁶ Tofuna nga ta'a na gila tagoto'o 'i Masedonia ma 'i Gris, gila madafia 'e le'a fana kwatelana bata fana boonilana ta'a na gila tagoto'o na'a gila galafa ma gila ka nana'i 'i Jerusalem. ²⁷ Ma nga manate'e wane 'ilo'oori ngaia 'ola aaga 'i talaga. Ma ngaia 'e to'omia fana 'agila booniga. Suria nga ta'a 'i Jiu gila dalo'ia kwairiu nga Kwairiinga Le'a fe'enia nga ta'a na

✧ 15:21 Aesea 52:15

gila 'ame Jiu, ma ka le'a la'u mola fana ta'a gila 'ame Jiu, 'agila dalo'ia la'u mola nga to'o 'olanga aaga fe'enia nga ta'a 'i Jiu. ²⁸ Ma nga alata 'inau ku fa'asua no'o nga taunga'inga fana kwatelana nga bata lo'oo gila ogua faga, 'inau taku leka bu'i fani Spen, mai nau taku riu tala amooru na lekanga no'ona agu. ²⁹ Alata 'aku nigi mai te'amooru, nau ku su'aai la Jisas Kraes te'e nanamate'eni 'amooru tofuna 'inau.

³⁰ Ta'a ni kwaimaanga agu, tofuna nga Alafa adauru la Jisas Kraes, ma tofuna nga kwaimaanga lo'oo na nga Anoe 'ola Abu 'e kwatea fadauru, nau ku soe 'amooru 'amoru fo'a tegela'a fe'eni nau, fana God 'ani kwaibooni agu. ³¹ Ma moru fo'a fana God 'ani kwaibooni agu fana nga ta'a te'efou 'i Judea na'a gila 'ame tagoto'o, gila sia fa'anonifii nau mola. Ma tamoru fo'a la'u mola fana nga ta'a na God 'i Jerusalem 'agila aile'a suria nga bata laka'u 'inau 'aku ngaria kau fana boonilaga. ³² Ngai lo'oo, lauta nga kwaisiriinga na God, na alata 'inau ku fa'asua no'o taunga'inga agu 'i Jerusalem, 'inau taku leka mai te'amooru fe'enia nga aile'anga ba'ita, ma 'inau taku mamalo le'a fe'eni 'amooru. ³³ Aia, 'inau ku fo'a fana God ne'e kwatea aloalonga fadauru, 'ani to'oru fe'enia mooru te'efou. Kiu.

16

La Pol 'e fatale'ale'afana tani ta'a ni tagoto'onga 'i Rom

¹ Nau ku siria 'aku alafuu le'a suria nga noni futanga adauru ni Fibi ne'e taunga'i fana ta'a na gila tagoto'o 'i Kenkrae. ² Na nga alata na ngaia

te'e nigi mai te'amooru, mooru kwaloa suria nga tagoto'onga aana na nga Alafa, suria ta'a na God to'omia 'agila age 'ino'ona. Ma moru ka boonia 'ania te'efuta 'ola na'a ngaia 'e siria, tofuna 'ingaia 'e boonia nga ta'a 'e aula mai 'inau la'u mola.

³ Ma 'inau ku kwatea baole'anga agu fala Akuila ma ni Prisila na'a gala taunga'i fe'eni nau fala Jisas Kraes. ⁴ Na nga alata gala kwaibooni agu, ta'a gila galangi kwa'ia gaa'a. Ma tofuna 'ola lo'oo, nau ku tafe 'agaa'a 'e ba'ita. Te'inau 'amoe, ma nga ta'a lo'oo gila 'ame Jiu te'efou na'a gila tagoto'o, gila tafe 'agaa'a la'u mola. ⁵ Ma nau ku kwatea baole'anga agu la'u mola fana ta'a na'a gila tagoto'o, ma gila ka ogu 'ubulana 'ifi aaga fana fo'anga.

Ma 'inau ku kwatea baole'anga agu la'u mola fana la Epaenetus, nga wane ni kwaimaanga le'a lo'oo agu. Ngaia lo'oo wane eteeta ne'e tagoto'o ala Jisas Kraes 'i Eisia. ⁶ Ma 'inau ku kwatea baole'anga agu la'u mola fani Meri, noni laka'u 'e taunga'i tegela'a famooru. ⁷ Mai nau ku kwatea baole'anga agu la'u mola fala Andronikus, ma la Junias, nga rua wane 'i Jiu laka'u gala nana'i fe'eni nau 'ubulana 'ifi ni lokafu. Gaa'a gala tagoto'o ala Jisas Kraes 'ua mai na'o alata nau ku 'ame tagoto'o 'ua ala Kraes. Ma nga Ta'a ni Kwairiinga, gila iiri ba'ita la'u mola agaa'a.

⁸ Kwatea baole'anga agu lo'oo agu Ampilatus, nga wane ni kwaimaanga le'a lo'oo agu suria nga tagoto'onga amee'e na nga Alafa. ⁹ Kwatea baole'anga agu fala Urbanus, nga wane ni taunga'inga fe'eni nau fala Jisas Kraes. Kwatea

nga baole'anga agu fala Stakis, nga wane ni kwaimaanga le'a lo'oo agu. ¹⁰ Kwatea baole'anga agu fala Apeles, nga wane ni taunga'inga le'a lo'oo ala Jisas Kraes. Ma moru kwatea baole'anga lo'oo agu fala Aristobulus fe'enia nga to'orunga aana. ¹¹ Kwatea baole'anga agu fala Herodion, nga wane 'i Jiu ne'e 'ilaka'u la'u mola 'inau. Kwatea baole'anga agu la'u mola fana ni dai na'a gila tagoto'o 'ubulana 'ifi ala Narsisus.

¹² Aia, kwatea nga baole'anga agu fani Trifaena ma ni Trifosa, na'a gala taunga'i tegela'a fana nga Alafa. Ma moru kwatea nga baole'anga agu la'u mola fana noni ni kwaimaanga agu ni Persis, nga noni ne'e taunga'i tegela'a fana nga Alafa. ¹³ Kwatea baole'anga agu fala Rufus, wane na ngaia 'e taunga'i le'a fana nga Alafa. Ma moru kwatea baole'anga agu lo'oo la'u mola fana tete'e ala Rufus ne'e kwaibooni le'a agu 'ilaka'u no'o 'inau nga wela aana. ¹⁴ Kwatea alafuuga le'a lo'oo agu fala Asinkritus, la Flegon, la Hermes, la Patrobas, la Hermas, ma nga ta'a te'efou lo'oo gila tagoto'o ma gila ka to'oru fe'eniga. ¹⁵ Kwatea baole'anga agu lo'oo fala Filologus, ma la Julia, ma la Nereus fe'enia noni futanga aana, ma fala Olimpas fe'enia nga ta'a na God te'efou na'a gila nana'i fe'eniga.

¹⁶ Ma nga alata 'amooru agasia mooru, tamoru faate'enia nga kwaimaanga amooru famooru

kwairiu.* Ma nga ta'a na gila tagoto'o ala Jisas Kraes te'efou 'i lo'oo, gila kwatea kau nga baole'anga aaga famooru.

Fa'abasunga suria nga to'orunga le'a fana ta'a gila tagoto'o

¹⁷ Ta'a ni kwaimaanga agu, nau ku iiria famooru, amoru aga le'a famooru fa'asia nga ta'a lo'oo gila ta agea ma moru ka funu, ma gila ta agea ma tani ta'a ngaa'i ka bu'ota'i fa'asia la Kraes. Gila kwaifa'ananau 'ania nga 'ola ne'e leka matari fa'asia nga kwaifa'ananaunga kwala'imori lo'oo moru tagoto'o ai. Moru to'oru lalau fa'asiga. ¹⁸ Suria ni dai na gila agea 'olo'oo, gila 'ame taunga'i fala Jisas Kraes nga Alafa adauru, tafe'ua ma gila taunga'i mola suria kwaisiriinga 'i talaga. 'Ania baole'anga aaga fe'enia nga alafuunga ni kwaigwa'oinga aaga, gila ka kotofia ta'a na'a gila 'ame su'a 'ua suria falafala aaga. ¹⁹ Tafe'ua ma nga ta'a te'efou gila longoa no'o na'a mooru moru lo'o suria la Kraes. Mai nau ku aile'a ba'ita suri 'amooru. Nau ku siria 'amoru su'a le'a suria 'olataa ne'e le'a, ma moru ka to'oru fa'asia nga 'ola ne'e ria. ²⁰ Ngai lo'oo God na 'aefungana aloalonga adauru, ngaia te'e arua la Saetan 'i olofana tegelangaa amu.

Nau ku fo'a fana nga Alafa adauru la Jisas 'ani faate'enia kwailaeta'afinga famooru.

* **16:16** Na alafuunga na Grik, verse lo'oo 'e iiria 'Kwatea nononga na kwaimaanga alata mooru agasia mooru kwairiu.' Nga falafala 'i Jiu, nga kwai nono'inga 'e faate'enia kwaimaanga ma iiri ba'itanga malaa nga falafala na 'sek han' adauru.

21 Ma la Timoti, nga wane ne'e taunga'i fe'eni nau, 'e kwatea la'u mola kau nga baole'anga lo'oo aana famooru. Ma la Lusias, la Jason, ma la Sospater, nga wane 'i Jiu 'ilaka'u la'u mola 'inau, gila kwatea nga baole'anga aaga la'u mola famooru.

22 Ma 'inau la Tertius, nga wane lo'oo nau ku booniana la Pol fana girilana nga alafuunga lo'oo, nau ku kwatea kau nga baole'anga agu famooru suria nga tagoto'onga adauru ala Jisas Kraes.

23-24 Aia, ma la Gaius ka kwatea la'u mola kau nga baole'anga lo'oo aana. Nau ku to'oru fe'enia 'i lo'oo, ma nga ta'a ni tagoto'o, gila ogu la'u mola 'i 'ifi aana. Ma la Erastus, nga wane ne'e aga suria bata 'ubulana ma'e fanua ba'ita lo'oori, fe'enia wane ni futanga adauru la Kuartus, gala kwatea nga baole'anga lo'oo agaa'a la'u mola famooru.†

Fo'anga 'ita'i na baatafengaa

25 Goru fa'aba'ita God, tofuna ngaia 'e su'asuria 'ani fa'ategela mooru suria nga Kwairiinga Le'a lo'oo nau ku foulange'enia. Nga Kwairiinga Le'a lo'oo 'e 'ola suria la Jisas Kraes. Alata 'e aburu no'o mai God ngaia 'ame faata'i wataga na Kwairiinga Le'a lo'oo. 26 Tafe'ua ma nga alata lo'oo, ngaia 'e faate'enia no'o nga Kwairiinga Le'a lo'oo. Nga profet gila giri suria nga Kwairiinga Le'a lo'oo. Ma la God ne'e momoori firi, ngaia 'e ale 'ameeru 'ameru tagale'enia nga Kwairiinga Le'a lo'oo fana ta'a na fanua lo'oo te'efou, fana nga ta'a te'efou, 'agila tagoto'o ana, ma gila ka lo'o la'u mola suria.

† **16:23-24** Tani girigiringa 'ua mai na'o gila ladoa nga alafuunga lo'oo, "Nga kwailaeta'afiinga na nga Alafa adauru la Jisas Kraes te'e to'oru fe'enia mooru te'efou."

²⁷ God te'ingaia no'o ne'e su'a no'o na ni 'ola te'efou, goru baatafea tofuna la Jisas Kraes 'e nana'i firi. Kiu.

Fatalana God
The New Testament in the Kwaio language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Kwiaio

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kwaio

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Bible Society of the South Pacific

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

44896ada-0d8e-5039-8003-04cd19377952